Образование
Нижнекамского муниципального района

2021

ПЕРВОКЛАССНИК

МЕТОДИЧЕСКАЯ РАЗРАБОТКА ВНЕКЛАССНОГО ЗАНЯТИЯ ПО МАТЕМАТИКЕ И ЛОГИКЕ ДЛЯ 1 КЛАССА ПО ТЕМЕ «СИММЕТРИЯ»

Хакимхан Ольга Юрьевна,
учитель начальных классов
первой квалификационной категории МБОУ «СОШ № 3»

Тема занятия: Симметрия.

Цели: продолжить знакомить детей с понятием «симметрия» и применением свойств симметрии на практике; развивать умение работать в группах.

Планируемые результаты: учащиеся научатся применять свои знания в необычной обстановке для решения нестандартных заданий, доказывать свою точку зрения, слушать мнения других, работать в команде.

Оборудование:

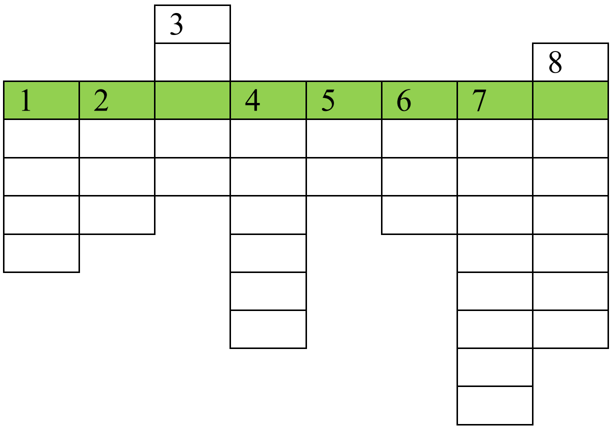

По вертикали:

1 – Результат сложения.
2 – Единица измерения длины.
3 – День недели перед четвергом.
4 – Прямоугольник с равными сторонами.
5 – Месяц, в который в России отмечают День Победы.
6 – Цифра, обозначающая отсутствие величины.
7 – Единица измерения массы.
8 – Результат вычитания.

Прочитай **по горизонтали** слово, обозначающее тоже, что и сообразительность.

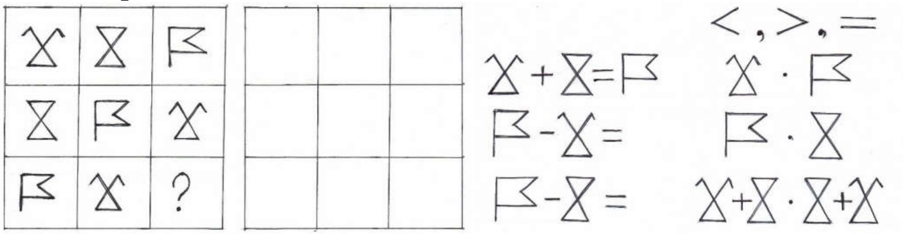

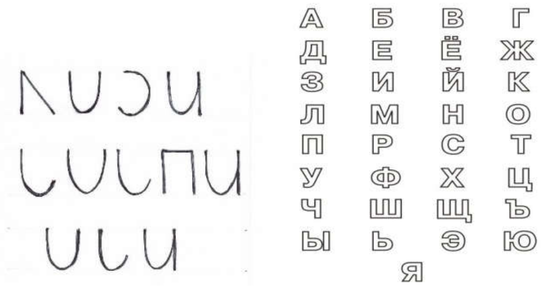

- карточки, размещенные выше, по количеству команд;
- зеркала квадратной или прямоугольной формы по количеству команд;
- ножницы и листы бумаги для каждой команды.

Ход занятия.

I. Организационный момент.

Деление детей на команды по 4-5 человек.

- Сегодня у нас будет не обычное на занятие, а соревнование между командами. Постарайтесь работать быстро и дружно. Жюри будет наблюдать за вашей работой и оценивать её баллами. (Удобно каждый правильный ответ оценивать в 1 балл).

II. Разминка.

1) Кроссворд.

		3 с					
		р					8 р
1 с	2 м	е	4 к	5 м	6 н	7 к	а
у	е	д	в	а	о	и	з
м	т	а	а	й	л	л	н
м	р		д		ь	о	о
а			р			г	с
			а			р	т
			т			а	ь
						м	
						м	

По вертикали:

1 – Результат сложения. (Сумма)
2 – Единица измерения длины. (Метр)
3 – День недели перед четвергом. (Среда)
4 – Прямоугольник с равными сторонами. (Квадрат)
5 – Месяц, в который в России отмечают День Победы. (Май)
6 – Цифра, обозначающая отсутствие величины. (Ноль)
7 – Единица измерения массы. (Килограмм)
8 – Результат вычитания. (Разность)

Прочитай **по горизонтали** слово, обозначающее тоже, что и сообразительность. (Смекалка)

2) Представьте, что мы попали в сказочную школу. Цифры в ней обозначаются непонятными для нас значками, но математические законы такие же, как у нас. Выполните задания вместе с жителями сказочной страны. Докажите, что вы его выполнили верно.

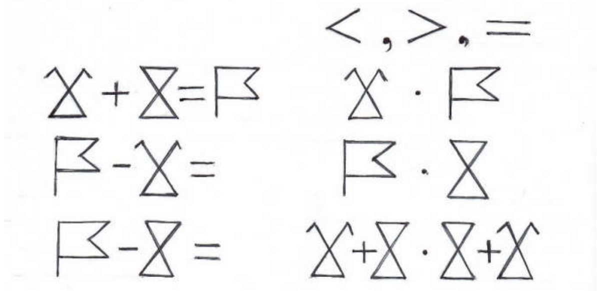

3) Поставьте вместо вопросительного знака нужный значок.
Придумайте похожее задание.

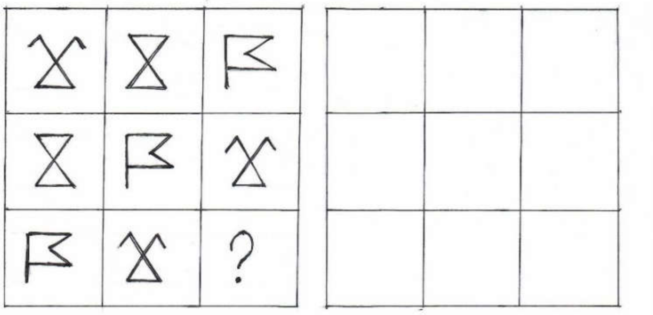

III. Физкультурная пауза.

IV. Работа по теме занятия.

1) Задание: с помощью зеркала прочитайте загадочные слова.

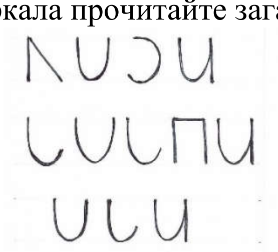

Ответ: коза, сосна, оса.

- Почему получилось записать и прочитать эти слова? (Буквы в этих словах симметричные – имеют одинаковые половинки.)

2) Найдите все симметричные буквы русского алфавита.

- Чем интересны буквы Ж, О, Н, Ф, Х? (Половинки этих можно букв можно совместить и по горизонтали, и по вертикали.)

3) Запишите одно слово, используя симметричные буквы так, чтобы его можно было прочитать с помощью зеркала.

3) Используя ножницы, вырежьте любую симметричную букву из бумаги, используя метод сложения заготовки пополам.

V. Подведение итогов.

Жюри подсчитывает баллы и объявляет результаты.

VI. Рефлексия.

- Продолжите одну из фраз:

Я открыл для себя …

Теперь я знаю, как …

Мне было трудно …

- Кого из команды вы хотите особенно похвалить за работу?

«СТРЕСС У ШКОЛЬНИКОВ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ»

Архипова Алина Эдуардовна *-*
учитель начальных классов
МБОУ «Гимназия – интернат №34» НМР РТ

Стресс - это реакция нашего организма на негативные ситуации и настоящие или мнимые угрозы.

Исторически стресс - хороший. Его главная задача - правильно и быстро среагировать на опасность. В небольших количествах он нормален и даже полезен. Наше тело отвечает на опасность выбросом гормонов адреналина и кортизола. Мы переходим в режим «Бей или беги». Соплеменник поднял на тебя дубинку? Бей! Встретил медведя? Беги!

Адреналин и кортизол меняют многие процессы в организме. Это необходимо здесь и сейчас для выживания, но вредно для организма в долгосрочной перспективе.

Подсчитано, что 100 000 британцев страдают хронической усталостью. Многие другие чувствуют себя уничтоженными или физически и умственно истощенными. Доктор *Фрэнк Липман,* автор книги «Силы на исходе? Положи конец усталости и почувствуй себя снова великолепно», определил это состояние у сотен своих пациентов. Он считает, что чувство опустошенности - это понятная реакция на времена, в которые мы живем.

Человек испытывает стресс, когда он о чем-то очень беспокоится. И причины таких переживаний могут быть совершенно разными. Например, для маленького ребенка первый поход в детский сад является стрессом; «двойка» на тесте для школьника также является стрессом. Если студент не сдаст сессию, он будет очень расстроен, как и взрослый, внезапно потерявший работу.

Я думаю, что в борьбе со стрессом главное - позитивный настрой. Это означает, что во всем, что происходит, вы должны уметь видеть преимущества. Таким образом, плохие оценки в

школе могут побудить вас уделять больше времени учебе. И кто знает, возможно, именно этот предмет, по которому вы получили отрицательную оценку, потом станет вашим любимым и полезным в жизни.

Я не должен зацикливаться на своих неудачах. Я думаю, что в стрессовой ситуации лучше всего найти время, чтобы расслабиться. Вечером после тяжелого дня вы можете пойти куда-нибудь с друзьями, ненадолго забыв о проблемах. Только после такого приятного время провождения в голове чудесным образом возникают самые светлые мысли.

Также физические упражнения также очень хорошо помогают. Бег трусцой или даже интенсивная ходьба могут быстро поднять вам настроение, так же как занятия в тренажерном зале или плавание.

Я думаю, что каждый по-своему справляется со стрессом. То, что ему больше всего подходит. В моем случае музыка, особенно классическая музыка. Успокаивает меня и приводит мои мысли в порядок. После прослушивания произведений Моцарта я всегда чувствую легкость и легкость в сердце.

ВТОРОКЛАССНИК

«ВНИМАНИЕ! ВТОРОКЛАССНИК!»

Маннапова Эльвира Мэлисовна,
учитель начальных классов
МБОУ «Гимназия №2» имени Баки Урманче НМР РТ

Второклассники уже не понаслышке знают о том, что такое школа. Теперь маленький школьник хорошо представляет себе, что ждет его в школе. Малыши полагают, что учиться – это и работа, и приятное времяпровождение с новыми друзьями! В это время происходит **активное освоение учебной деятельности**. Ребенок **начинает оценивать причины своих достижений и неудач, то есть развивает познавательную рефлексию**.Но всё ещё родительское внимание и контроль по-прежнему важны для него.

Бывает, что во втором классе у ребенка падает мотивация, он бывает огорчен и недоволен собой, становится сложнее учиться, возможно он начинает часто болеть - такое состояние ребенка получило название **"феномен второго класса".**

Чтобы не упустить некоторые проблемы из-под контроля первое время надо уделять повышенное внимание к учебной деятельности ребенка. Второй класс - это время, когда закладывается фундамент детской самооценки: школьник оценивает себя, свои силы и способности, мыслит критически.

Каковы же причины для снижения уровня самооценки?

1. Ребенок начинает ориентироваться на качество своей учебной деятельности, он смотрит на конечный результат - оценку.

2. У ребенка возрастает критичность к себе, мыслительный процесс становится более осознанным.

3. Отсутствие похвалы. Психологи отмечают, что при недостатке внимания взрослого к заслугам ребенка, у детей так же падает мотивация в учебе. Важно отмечать даже небольшие победы в учебной и внеучебной жизни ребенка.

Учитель продолжает оставаться **самой значимой фигурой.** Но возникает более личностное отношение к нему, стремление к общению на переменах, прогулках. Появляется способность дифференцировать личностные качества сверстников. У некоторых детей может наблюдаться сильное стремление к лидерству, начинается соперничество между ребятами. Постепенно развивается способность к сотрудничеству в играх и учебе. Дети учатся договариваться, уступать друг другу, распределять задания без помощи взрослых. Но это дается им пока еще трудно. Ребенок начинает осознавать свою роль в семье,оценивать отношения между родителями.

Каковы особенности второклассника?

1. В первом классе дети практически не получали отрицательной реакции на свою работу, кроме комментариев учителя на тему «надо лучше стараться». Во втором классе у школьников появляется оценочная шкала, не всегда дети ее понимают. Ребенок может не понимать связь между знаниями и оценкой учителя, поэтому важно объяснять ребенку критерии оценок - за что и как их ставят. Очень важно заранее научить детей адекватно реагировать на оценки в своих дневниках. Если ребенок не понял за что его оценили, нужно уточнить это у учителя и объяснить ребенку, разобрать его ошибки, чтобы в дальнейшем ситуация не повторялась.

Установлено, что, как правило, самооценка в этом возрасте оказывается несколько заниженной по сравнению с первым годом, и начинает выравниваться к третьему классу.

2. Родители считают ребенка уже самостоятельным и большим, ослабляют контроль за выполнением домашнего задания. Однако, у детей этого возраста навык самостоятельного выполнения домашнего задания без участия и контроля взрослого еще не сформирован. Это означает, что во втором классе детям необходим контроль и поддержка со стороны родителя при выполнении домашних заданий. Не путать с выполнением задания вместо ребенка!

3. Дети не могут научиться тому, о чем им только говорят, но не показывают на практике. Нужен пример!

4. Во время формирующейся самооценки ребенка, нельзя сравнивать его с другим ребенком. В дальнейшем маленький человек так и будет себя сравнивать с другими.

5. На контрольной или в диктанте ребенок делает ошибку, ему снижают оценку, он огорчается. Важна поддержка родителей.Ведь мама ипапа тоже ошибаются.Но нужно запоминать свои ошибки и в дальнейшем стараться их не допускать.

Чтобы облегчить для ребенка этот период, надо стараться чаще заводить разговоры о различных отметках, сравнительных характеристиках кого-либо. Подойдут и литературные герои и общие знакомые. Следует учитывать, что успешность ребенка в учении определяется множеством факторов. Не последнюю роль среди них играет вера родителей в возможности своего ребенка, а также их способность оказать ему реальную помощь в учебе.

«ШКОЛА - ЭТО МАСТЕРСКАЯ, ГДЕ УЧАТСЯ МЫСЛИТЬ ДЕТИ. НАДО КРЕПКО ДЕРЖАТЬ ЕЁ В РУКАХ, ЕСЛИ НЕ ХОЧЕШЬ ВЫПУСТИТЬ ИЗ РУК БУДУЩЕЕ».

Пузикова Елена Александровна,
учитель первой квалификационной категории
МБОУ «СОШ №21№ НМР РТ

Дорогие родители! Ваш ребёнок уже приобрёл в 1-м классе начальные учебные навыки. Необходимо их дальше развивать. Как лучше всего это сделать?

Старайтесь совершенствовать умение *осуществлять* осмысленные действия. Чаще задавайте вопрос о том, *ДЛЯ ЧЕГО ОН ЭТО ДЕЛАЛ?* Или *ДЕЛАЕТ?*. Тогда ребёнок вынужден будет соотносить поставленную цель с конечным результатом своей работы. Вы постепенно обучите его *планировать* итог выполнения домашних заданий, просмотра телепередач, общения с друзьями и т.д. В результате не только с помощью учителя, но и благодаря вашим усилиям он будет становиться умнее.

При выполнении ребёнком домашних заданий старайтесь, чтобы он делал их *самостоятельно*, помогайте ему в отдельных случаях лишь разобраться *в сути* задания. Спрашивайте, зачем он в школе изучает конкретную тему, какие навыки он приобретает при выполнении отдельных заданий. Если же он не может сам ответить на данные вопросы, вместе с ним поищите разумный ответ. Если же его не найдёте, обратитесь к учителю за разъяснением.

Также способствует развитию мышления и умению понимать людей чтение художественной литературы. Во многих произведениях раскрывается *причина* человеческих поступков, если, конечно читать осмысленно. Постарайтесь добиться того, чтобы *ежедневно* ребёнок читал не менее 5-10 страниц и *пересказывал* вам прочитанное. Такой же режим должен существовать и во время каникул.

Тем самым будут прочными ваши взаимоотношения с ребёнком, станет более содержательным ваше с ним общение.

Большое влияние на развитие ребёнка имеет постоянное обсуждение с ним того, что он узнал на уроках, разговаривая с друзьями на переменах. Вы получите разную информацию, включая явно отрицательные по содержанию факты. Важно *спокойно*, без возмущения дать *обоснованную* оценку вместе с ребёнком как положительных, так и негативных действий окружающих. Попытайтесь вместе с ним найти *причины* появления в людях доброты и злости, чуткости и безразличия, эмоциональной несдержанности и разумного спокойствия. Тогда вы поможете самому ребёнку научиться лучше *контролировать* своё поведение.

Очень помогает формировать волю, целеустремлённость, а также способность чувствовать себя равноправным членом семейного коллектива, проявлять внимание к близким людям наличие постоянных домашних обязанностей. В 7-8 лет и мальчик, и девочка должны уметь полностью осуществлять уборку квартиры, мыть ежедневно посуду, помогать в приготовлении обеда, выносить мусор. При этом выполнять данную работу ребёнок должен без внутреннего возмущения, а с желанием через неё выразить свою заботу о вас.

Обратите особое внимание на то, как тратит *свободное* время ваш ребёнок. Очень часто оно заполнено бессмысленными занятиями или ничегонеделанием. Поэтому постарайтесь вместе с ним составить примерный перечень интересных и развивающих его ум, чувства, укрепляющих здоровье видов отдыха. Чаще задавайте вопрос о том, *что* он узнал *нового* в свободное время, какой навык *приобрёл*. Только в этом случае ребёнок научиться разумно и с пользой для себя и окружающих его тратить.

Постарайтесь контролировать просмотр т*елепередач*. К сожалению, многие из них наполнены сценами насилия, жестокости, грубости в отношениях с людьми. Необходимо чётко давать им *негативную* оценку, существенно ограничивая просмотр таких фильмов. Иначе у ребёнка незаметно будет формироваться привычка к жестокости, безразличие к насилию и у некоторых даже склонность к совершению подобных действий. С компьютером и телефоном ребёнок должен проводить определённое время, а не как хочет он. Постарайтесь доходчиво объяснить ему, почему ограничивается время .

Замечайте и хвалите ребёнка за все его *достижения* в развитии воли, терпения, самоконтроля, умения планировать свою работу. Высказывайте свои замечания и требования *спокойно* и обоснованно, помогая ребёнку совершенствовать чувство *совести и долга* перед собой, родителями и учителем.

Педагоги, психолог, директор школы всегда готовы помочь вам решить сложные проблемы воспитания и образования ребёнка.

УВАЖАЕМЫЕ РОДИТЕЛИ!

Фролова Светлана Александровна,
учитель начальных классов,
1 квалификационной категории
МБОУ «СОШ № 19» РТ

Одна из главных проблем, которую приходится решать педагогам школы, – это работа со слабоуспевающими учащимися. Речь идет о тех ребятах, которые имеют недостаточные учебные умения и навыки, а также низкий уровень памяти или у кого отсутствуют действенные мотивы учения. Некоторые пропускают по болезни и не проходят учебную программу. Чтобы данная категория школьников не перешла в разряд неуспевающих, необходима систематизированная работа с отстающими в учебе всех служб школы и родителей. Предлагаю Вашему вниманию рекомендации.

Рекомендации родителям слабоуспевающих учеников

1. Воодушевляйте ребенка на рассказ о своих школьных делах.

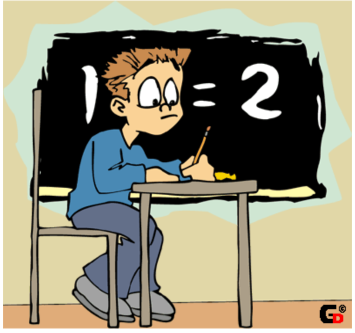

2. Не ограничивайте свой интерес обычным вопросом типа: «Как прошел твой день в школе?» Каждую неделю выбирайте время, свободное от домашних дел, и внимательно беседуйте с ребенком о школе.

3. Не скупитесь на похвалу, замечайте даже самые незначительные, на Ваш взгляд, достижения ребенка, его посильные успехи. При встрече с неудачами в учебе старайтесь разобраться вместе, найти выход, предвидеть последствия действий. Не запугивайте ребенка, страх не активизирует его деятельность.

4. Во время любой беседы с учителем выражайте свое стремление сделать все возможное для того, чтобы улучшить школьную жизнь ребенка. Если между вами и учителем возникают серьезные разногласия, прилагайте все усилия, чтобы мирно разрешить их, даже если придется беседовать для этого с директором школы. Иначе вы можете случайно поставить ребенка в неловкое положение выбора между преданностью вам и уважением к своему учителю.

5. Помогайте ребенку выполнять трудные задания, предлагайте выход из сложной ситуации, но не забывайте давать ему возможность самому найти выход, решение, совершить поступок.

6. Будьте доброжелательными к одноклассникам, не запрещайте делать вместе уроки, так как замечено, что индивидуально предпочитают работать отличники, а средне- и слабоуспевающим нравится заниматься парами, группами. К тому же известно: тот, кто учит, учится сам.

7. Посещайте все мероприятия и встречи, организуемые классным руководителем, родительским комитетом и педагогическим коллективом. Используйте любые возможности, чтобы узнать, как ваш ребенок учится, и как его учат.

8. Установите вместе с ребенком специальное время, когда нужно выполнять домашние задания, полученные в школе, и следите за выполнением этих установок. Это поможет вам сформировать хорошие привычки к обучению. Продемонстрируйте свой интерес к этим заданиям и убедитесь, что у ребенка есть все необходимое для их выполнения наилучшим образом. Однако если ребенок обращается к вам с вопросами, связанными с домашними заданиями, помогите ему найти ответы самостоятельно, а не подсказывайте их.

9. Помогите тому, что преподают в школе. Выясните, что вообще интересует вашего ребенка, а затем установите связь между его интересами и предметами, изучаемыми в школе. Например, любовь ребенка к фильмам можно превратить в стремление читать книги, подарив книгу, по которой поставлен понравившийся фильм. Или любовь ребенка к играм можно превратить в стремление узнавать что-нибудь новое.

10. Не говорите плохо о школе, не критикуйте учителей в присутствии ребенка, создавайте у него позитивное, положительное отношение к школе.

11. Принимайте участие в делах класса и школы. Ребенку будет приятно, если школа станет частью Вашей жизни. Ваш авторитет повысится.

ТРЕТЬЕКЛАССНИК

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ РАБОТА (В СОКРАЩЕНИИ) «СИНИЦЫ – САМЫЕ ПОЛЕЗНЫЕ ПТИЦЫ РОССИИ»

Ярова Эльмира Камиловна,
учитель начальной школы
высшей квалификационной категории
МБОУ «СОШ №3» НМР РТ;
Педагог дополнительного образования МБУ ДО «ЦВР»
для одарённых детей

Автор: Шахмиева Риана

Научный руководитель: Ярова Эльмира Камиловна

Актуальность моего исследования: синички – часть природы. Забота о них – сохранит природное равновесие. Это важно! Ведь природа обеспечивает людей всем необходимым.

Цель моего исследования: узнать о значении синиц в природе и жизни человека, найти способы привлечения синиц.

Задачи:

- изучить литературу о жизни синиц.
- выяснить рацион питания синичек.
- изготовить зимнюю кормушку для птиц.
- выявить способы приманивания синиц.
- провести опрос одноклассников.
- составить лепбук о синицах.

Объект исследования: синицы

Предмет исследования: образ жизни синиц.

Гипотеза: синицы - санитары леса, с ними не могут равняться никакие другие птицы, заботясь о синицах, мы улучшаем свою жизнь.

Методы исследования: изучение научной и художественной литературы по теме, наблюдение, эксперимент, анкетирование, беседа, анализ и систематизация данных.

В рамках данной исследовательской работы я провела анкетирование своих одноклассников. Интересно, было узнать, что знают мои сверстники о синицах? По результатам опроса я сделала вывод: срочно нужно расширить знания моих сверстников о синицах!

Синица – или настоящие синицы, род семейства синицевых (лат. Parus на древне римском языке означает, я не знаю) принадлежит к отряду воробьинообразных. Синицы – осёдлые, кочующие птицы. Увидеть этих ярких птиц можно почти повсеместно в северном полушарии Земли. Всего в семействе 65 видов, в России обитает 11 видов.

В краеведческом музее нашего города я узнала, что в наших лесах можно увидеть 6 видов синиц. Из разных источников мы узнали, что синички обладают способностью уничтожать колоссальное количество насекомых, недоступных другим птицам в течение всего года, даже зимой, среди, которых есть и разносчики инфекционных болезней.

Ещё в 1328 году по приказу Людовика Баварского был учреждён «большой штраф для любого, кто осмелится убить синицу – самого усердного истребителя насекомых».

Ведь, одна семья синиц может защитить 40 плодовых деревьев, а в период выкармливания птенцов, синицы приносят добычу ежедневно до 600 раз. Эти кочующие птицы способны всей стаей задержаться в тех местах, где есть пища и не покидать этого места, пока все насекомые не будут уничтожены.

На основании проведённых наблюдений и беседы с биологом Горвальд Татьяной Николаевной мы так же установили, что синицы всеядные птицы, так как зимой они питаются плодами и семенами растений. Синицы, распространяя семена, увеличивают зону лесов, уничтожают семена сорняков – злостных конкурентов культурных растений. Что ещё раз доказывает, что синицы – это могучая сила по защите природы.

С помощью проведённых экспериментов, мы выявили простые способы приманивания пернатых друзей – это правильно организованная подкормка. Чем же мы можем накормить этих полезных птиц морозной зимой. Для этого я провела эксперимент. Синицы с удовольствием едят семена подсолнуха, тыквы, арбуза, сало, белый бездрожжевой хлеб. В книге я вычитала, что синицы едят варёные яйца, во время моего эксперимента, синички до яиц не дотронулись. Горвальд Татьяна Николаевна порекомендовала мне не кормить синиц пшеном и ржаным хлебом. У них может случиться заворот кишок.

Мы развесили объявления, установили кормушку на балконе, во дворе, на территории школы. Птичьи столовые открыты! К нашему удивлению, птиц начали подкармливать бабушки и дедушки, ребята из других классов. Орнитологами доказано, что синички будут прилетать туда, где они получали корм.

А если зимой в саду намазать стволы плодовых деревьев толстым слоем сала, повесить синичники или кормушку, то желтогрудые красавицы будут заботиться о нашем саде круглый год.

Мы можем часть корма заготовить осенью: собрать семена сорняков и высушить; заморозить жирные кусочки мяса и сало.

Наблюдая за синицами и их поведением, я училась позитивно мыслить, получала душевное равновесие и эстетическое наслаждение. Эти птицы удивили меня своим трудолюбием, активностью.

Моя гипотеза подтвердилась. Синицы - санитары лесов, садов и парков, с ними не могут равняться никакие другие птицы, заботясь о синицах, мы улучшаем свою жизнь. Итак, синицы – самые полезные птицы России.

Я оформила лепбук «О синицах», здесь есть стихи, загадки, пословицы, поверья о синицах.

Тема исследования заинтересовала моих родителей, мы решили, повесить синичник в деревне и понаблюдать за моими друзьями в период выкормки птенцов и обучения их полёту.

АКЦИЯ
«С ПОКЛОНОМ И ЛЮБОВЬЮ!»
(КО ДНЮ ПОЖИЛОГО ЧЕЛОВЕКА)

Валиахметова З.А., Хайброва Р.Р.,
учителя начальных классов высшей категории
МБОУ «СОШ №33» НМР РТ

Содержание.

1. Введение.
2. Этапы реализации проекта.
2.1 Подготовительные этап.
2.2 Основной этап.
2.3 Заключительный этап.
3. Вывод.

1. Введение.

День пожилого человека – это международный день уважения и любви к старшему поколению нашей страны. Разве можно забыть тот трудовой, военный подвиг наших бабушек и дедушек. Сколько всего было возложено на их плечи:защита Отечества от фашизма, восстановление народного хозяйства после разрухи (строительство новых заводов, городов и т.д.) освоение космоса, прогресс в индустрии и промышленности. И везде, во всем этом принимали самое главное, нужное участие наши бабушки и дедушки. Это лишь небольшая часть за что мы можем поклониться и признаться в любви нашим бабушкам и дедушкам.

Хочется вспомнить и о незаменимой их роли в семье. Кто рассказывает самые интересные и фантастические истории и сказки? Кто может изобрести машину времени и отправиться на ней в будущие? Кто быстрее всех считает и выигрывает по несколько партии в шахматы подряд? Это все они, наши бабушки и дедушки. Они с нами рядом всегда. Готовые прийти на

помощь в любую минуту, но настает время (к сожалению) кому и им нужна наша поддержка и помощь, и так хочется кричать:«Берегите старых людей! Берегите!»

Цели:

- продолжить воспитание у детей милосердия, сострадания, любви и уважения к людям пожилого возраста;
- способствовать своими поступками и делами ощутить заботу и помощь о них;
- больше общаться, баловать приятными сюрпризами.

Задача:

- определить значимое положение пожилых людей для государства; семьи, молодого поколения;
- формирование нравственных качеств доброты, человечности, любви, отзывчивости.

Действие акции: в акции участвуют дети, родители, общественность разной возрастной категории, чем и будет достигнут воспитательный эффект. Использование различных методов и приемов будут способствовать эффективной реализации акции

Сроки реализации акции: 03.09.20г.-3.11.20г.

Результаты акции:

- проявление заботы и любви к пожилым людям;
- воспитание уважения и преклонения перед старостью;
- оказание помощь в делах.

2. Этапы реализации.

2.1. Подготовительный этап.

-Чтение художественной и публицистической литературы нравственной направленности (рассказы Л. Н. Толстого, К.Д. Ушинского, В. А.Осеевой)

- оформление учителями необходимого для реализации наглядного материала;
- просмотр видеофильма о целях проведения акций(«Из жизни отдыхающих»)

2.2. Основной этап.

1.Цикл бесед.

- Если вежлив ты?
- Оглянись, кто рядом?
- 1 октября День пожилого человека.
- Рука помощи.

2. Цикл классных часов.

- Бабушка рядышком с дедушкой рядом с нами.
- Если можешь помоги!
- Встреча с интересными людьми преклонного возраста.

3. На уроках технологии изготовление стильного горшка из цветов.

4. Подборка книг Л. Кобзева; Г. Х.Андерсена; А. Котовщикова и др.

2.3 Заключительный этап.

Проведение акции «С поклоном и любовью».

3. Вывод.

Все чаще приходят на ум слова В.А.Сухомлинского «Старость не может быть счастьем. Старость может быть лишь покоем или бедой. Покоем она становится тогда, когда ее уважают. Бедой ее делают забвение и одиночество.» Какие точные слова. Думаю, что наша акция «С поклоном и любовью!» призвана обеспечить старости только покой, уважение и любовь. Это в наших силах! Желаем удачи!

ПОЧЕМУ РЕБЕНОК ЛЖЕТ?

Лобашева А.В., Хайброва Р.Р.,
учителя начальных классов
МБОУ «СОШ №33» НМР РТ

Ложь – начало всех страданий.
Шота Руставели

Как узнать, что ваш ребенок лжет?

Лучший детектор лжи – материнское сердце. Но существует несколько признаков, которые могут свидетельствовать, что при разговоре с вами ваш ребенок говорит неправду:

- ребенок может в разговоре повторять за вами последнюю фразу, чтобы выиграть время для того, чтобы придумать правдоподобный ответ;

- у него меняется выражение лица, или появляются непроизвольные жесты, например, почесывание носа или брови;

- поскольку ребенок сознает, что поступает неправильно, то может говорить неправду более тихим голосом, или у него меняется тон или темп речи;

- ребенок может пытаться скрыть неправду за пустой болтовней. И если ваш ребенок по натуре не очень разговорчив, чрезмерная словоохотливость может быть признаком обмана.

Ваша реакция на обман должна, по возможности, соответствовать возрасту ребенка. Если на ложь ребенка младше 6 лет можно не реагировать чересчур строго, и даже свести ситуацию к шутке, то на ложь ребенка старше 7 лет нужно реагировать немедленно и следует серьезно обсудить с ребенком, что толкнуло его на обман, и какие возможные последствия это может иметь. Важно, чтобы ребенок понял, что обманывать плохо, и что обман всегда разоблачается.

Способы воздействия родителей на ребенка в ситуации детской лжи.

1. Немедленно дайте ребенку понять, что вы отлично понимаете, что он говорит неправду.

2. Избегайте чрезмерно эмоциональной реакции на обман и физических наказаний.

3. Подавайте хороший пример. Хорошенько приглядитесь к себе. Обманываете ли вы сами время от времени? Как бы то ни было, старайтесь никогда не лгать в присутствии ребенка, иначе отучить его от этого будет очень трудно.

4. Дайте ему понять, что победа – не главное. Убедитесь, что ваш ребенок понимает, что поступать честно и проиграть – более благородно, чем преуспеть с помощью обмана.

5. Снизьте ваши требования к ребенку. Большинство детей, склонных к обману, руководствуются в своей лжи желанием соответствовать ожиданиям родителей. Дайте ребенку понять, что вы будете его любить и гордиться им, несмотря ни на что. Объясните ребенку, что вы огорчились бы меньше, если бы он сказал правду вместо лжи.

6. Научите его справляться с поражением. Многие дети обманывают из-за страха перед неудачами. Рассказывайте ребенку, как вы сами справляетесь с проблемами и поражениями, чтобы и он тоже этому научился. Предложите альтернативу обману – признание и исправление своих ошибок.

7. Покажите пример ироничного отношения к некоторым неудачам и происшествиям. Это научит ребенка находить выход из затруднительной ситуации без помощи лжи, но с помощью юмора.

8. Если вы видите, что ребенок обманывает вас, то не требуйте от него вымученной правды, не давайте ему возможности раз за разом повторять свою ложь.

9. Вместо того, чтобы требовать от ребенка признания, задумайтесь, с какой целью он вас обманывает? (ребенок может обманывать из страха наказания, может обманом прикрывать свою лень, неорганизованность, может пытаться насолить родителю, привлечь к себе внимание, попытаться таким способом настоять на своем, ребенок также может быть излишне погружен в мир своих фантазий, принимая их за действительность). Подумайте, как уничтожить саму причину вранья.

10. Не делайте проблемы из обмана, в конце концов, время от времени все люди прибегают к этому способу, продемонстрируйте ребенку последствия лживости, негативные для самого лжеца (притча о пастухе и волках).

11. Старайтесь объяснять детям происходящее вокруг, поясняйте им мотивы поступков окружающих и своих собственных. Если вам не удалось выполнить то, что вы обещали ребенку, обязательно извинитесь перед ним и объясните причины этого невыполнения.

12. Не задавайте ребенку вопросы, ответы на которые вы знаете заранее. Так вы сами провоцируете его на обман. Поступите сразу так, как диктует вам знание правды.

13. Укрепляйте доверительные близкие отношения с ребенком, рассказывайте о себе, ребенок откровенностью платит за откровенность.

14. Дайте ему право на самостоятельность, разрешите что-либо решать самому, предоставьте приемлемый для вас выбор.

15. Если ситуация позволяет, обойдитесь без физического или принудительного наказания, так как ребенок рассудит так: я совершил проступок (обманул), понес наказание, этим я искупил свою вину, совесть моя чиста. Раз наказание уже совершилось, то ответственность за исправление ситуации пусть берет на себя тот, кто меня наказал.

16. Покажите ребенку способы исправления ситуации, варианты такого поведения, которое не только исправит положение, но и позволит ребенку сохранить репутацию, «лицо».

17. Приучите ребенка к определенному распорядку жизни и к прямому и косвенному контролю за его поведением. Создайте ситуацию, в которой обмануть вас ему будет трудно, а выяснить правду для вас – легко.

18. Детская ложь – это всегда сигнал тревоги, который говорит нам, что с ребенком что-то происходит. Если ваш ребенок использует ложь не как средство защиты, а как средство нападения, значит ситуация вышла из-под контроля. Если вы не уверены, что сможете самостоятельно исправит положение, обратитесь за помощью к психологу.

ЧЕТВЕРОКЛАССНИК

ЧЕТВЕРОКЛАССНИКИ, КАКИЕ ОНИ?...

Павлик Олеся Анатольевна
учитель начальных классов
первой квалификационной категории
МБОУ «СОШ №36» НМР РТ

Важнейший год. Год завершения обучения в начальной школе. Именно в этом возрасте дети начинают осознанно учиться. У ребёнка складывается индивидуальный стиль учебной работы. Появляются любимые и нелюбимые предметы. Определяются способности.

Важнейшее новообразование - познавательная рефлексия: способность к осознанию причин своих успехов и неуспехов. В этом возрасте появляется и осознание своих личностных качеств. Появляется потребность в саморазвитии. Ребёнок начинает осознавать свои права и обязанности. Самооценка становится более устойчивой. Более зрелым становится общение. Сверстники становятся более значимыми. Активизируется межполовое общение.

Для успешного обучения важны:
- умение слушать учителя, собеседника;
- устно и письменно выражать свою позицию, мнение;
- умение пользоваться литературой и другими источниками информации;
- умение рассуждать, делать логические выводы;
- адекватно оценивать результаты своей работы.

Четвероклассник - физически сильный ребёнок, способный выдержать большие школьные нагрузки.

Критически относится к учителю - стремится заметить и обсудить его достоинства и недостатки, сравнивает с другими педагогами. К родителям относятся как к обычным взрослым, поэтому ослабевает зависимость от их оценки. Появляется желание иметь больше свободы. Излишне сильная опека начинает угнетать.

Это период «завершения детства - переход к взрослости», что может выражаться в повышении эмоционального реагирования на трудности, в появлении чувства одиночества, ощущения собственной ненужности.

В общем, ещё дети, но уже такие взрослые!

ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ИГРА (КВЕСТ) ПО СТАНЦИЯМ НА ТЕМУ «БЕРЕГИТЕ НАШУ ПЛАНЕТУ!»

Гилязова Л.Д.,
учитель начальных классов
МБОУ «СОШ №36» НМР РТ

Цель игры: обратить внимание учащихся на места для сохранения дикой природы – заповедники, дать возможность детям проявить себя в качестве защитника природы, подумать о вреде, наносимом человеком природе; развивать в детях стремление к охране окружающей среды, научить детей бережно относится к природе; развивать фантазию детей, показать, что каждый человек может и должен быть причастен к охране природы.

Ход мероприятия.

«Ты открой мне, природа, объятья,
Чтоб я слился с красою твоей».
И. Бунин

Учитель.

Когда то миллиарды лет назад в беспокойном и холодном космосе произошла вспышка яркого света. Это вся любовь и теплота вселенной, собравшись вместе, создали наш с вами дом – планету Земля. В те далекие времена она совсем не походила на ту, которую мы видим и знаем сейчас.

И вот на нашей планете появляется человек. Самое совершенное творение природы. Он наделен разумом. Но не всегда его поступки правильны и разумны. С появлением человека , за несколько тысяч лет было уничтожено огромное количество растений и животных. Сейчас мы ужасаемся тому, как варварски человек уничтожает этот прекрасный, чудесный, но очень хрупкий мир. Люди вырубают леса, и устраивают в них пожары, причиняя тем самым невосполнимый вред планете. Загрязняют реки, моря, и океаны, отчего погибают водные обитатели.

Исполняется песня : «Росиночка- Россия»

Вам предстоит совершить путешествие по экологическим тропам, встретиться со многими испытаниями и в результате узнать, как вам необходимо уберечь свою планету - Земля от дальнейшего разрушения. Но для этого вам необходимо поделиться на команды и познакомиться с правилами игры.

ПРАВИЛО №1

Дружите, не обижайте друзей и тех, кто вас окружает.

ПРАВИЛО №2

Получить маршрутные листы.

ПРАВИЛО№3

Время для выполнения заданий на станциях 5 минут, для того чтобы перейти к другой станции вы услышите сигнал.

ПРАВИЛО №4

Правильно выполнив задания на станциях, командам необходимо будет собраться в рекреации возле ___________ кабинета.

Ребята ходят по станциям, выполняют различные задания.

1 СТАНЦИЯ «ВИЗИТКА»

Ваша первая задача выбрать капитана, придумать название команды и девиз. Название вписать в маршрутный лист.

2 СТАНЦИЯ «ЛЕСНАЯ»

«В нашем лесу только что был ураган, он сорвал листья из семи деревьев и разбросал в разные стороны! Вам нужно отгадать загадки и отыскать эти листочки и назвать дерево, с которого они сорваны» (6 листиков спрятать по классу на видное место, можно пользоваться подсказкой «горячо-холодно» чтоб быстрее отыскать.

Ответы: осина, береза, лиственница, ёлка, сосна, тополь

Загадки:

1. Никто не пугает,
А вся дрожит. (Осина)

2. Не заботясь о погоде,
В сарафане белом ходит,
А в один из теплых дней
Май сережки дарит ей.
(Береза)

3. Вроде сосен, вроде елок,
А зимою без иголок.
(Лиственница)

4. Я прихожу с подарками,
Блещу огнями яркими,
Нарядная, забавная,
На Новый год я главная!
(Елка)

5. Пусть жара или метель,
Но, такая же, как ель,
Зелена, хоть не весна,
Стройна высится...
(сосна).

6. Во дворе белым-бело,
Весь июнь мело, мело…
Нет, не снег вокруг, а пух,
Лезет в нос он хлеще мух!
Расчихались мы не зря –
Распушились ...
(тополя)

<u>3 СТАНЦИЯ «МУЗЫКАЛЬНАЯ»</u>

Учитель включает аудиозаписи детских песенок - учащиеся отгадывают.

Песенки:
А может быть ворона
Жук
Танец утят
В траве сидел кузнечик
Песня мамонтёнка
Облака, белогривые лошадки
Серенький козлик
Два весёлых гуся
Оранжевая песня
Плюс семь – минус семь

<u>4 Станция «Собери песню».</u>

Напечатан куплет одной известной песни, необходимо вставить слова на места пропусков. 1 балл за правильно собранную песню. Если есть хоть одна ошибка балл не засчитывается.

В темно-синем ….
Где трепещут …..
Где с …..-колдунов
Опадает …..
На … …. Зайцы в полночь косили
И при этом напевали странные слова. (Осины, листва, лесу, дубов, траву, поляне)

<u>5 СТАНЦИЯ «Трясина»</u>

Задание 1. «Таинственный рассказ»

Учитель зачитывает рассказ 1 раз, дети внимательно слушают и отвечают на вопрос.

«Топкое место, кочки, трясина, камышовые заросли, редкие кустарники.

Когда-то на этом месте было небольшое озеро, которое не имело стока, берега его быстро поросли камышом, рогозом. Со дна поднимались кувшинки, лилии. Каждый год камыши и тростник разрастались, все больше выступали с берегов на воду, переплетались стеблями, закрывая воду, на стеблях селились мхи, они впитывали влагу и вода застаивалась. Прошло несколько десятков лет, и растения совсем захватили озеро и закрыли воду. С каждым годом заросли становились все гуще. И вот образовался толстый слой почти до самого дна.

Может быть, речушка лесная текла не спеша и постепенно в низинах зарастала травами или ключ бил из земли и все вокруг пропитал водой. Вот так возникли на этих местах копилки воды … Как называются эти копилки воды?»

Ответ: болото. 1 балл за правильный ответ.

Задание 2.

Из слова **«ПРИРОДА»** составить как можно больше слов. 1 слово 1 балл

Возможные варианты слов:

ДАР РОД ПОРА

<u>6 СТАНЦИЯ «КАПИТАНЫ »</u>

На тест дает ответ капитан команды, остальные члены команды помогают.

Онлайн-блиц.

https://docs.google.com/forms/d/1OFn_ljmUWr13E6oQficShNJGdMchshD-qA7s_4KaFmg/viewform?edit_requested=true

<u>7 СТАНЦИЯ «СКАЗОЧНАЯ ЭКОЛОГИЯ»</u>

Я приветствую вас на станции «Сказочная экология». В древности народные сказки несли в себе экологические знания не только для детей, но для взрослых. Хорошего сказочника собирались послушать чуть ли не всей деревней.

Одни сказки появлялись из наблюдений за окружающим миром, другие – как попытка объяснить природное явление или повадки животного (например, белорусская сказка «Зайчики»). Многие сказки были о мифических существах охраняющих леса, луга, болота и так далее (например, русская народная сказка «Леший»).

Передавая и дополняя истории из уст в уста, люди передавали свое мироощущение и экологический опыт поколений. В 21 веке, читая сказки разных народов и авторов, мы, как и в старь, учимся нравственности у сказочных героев. А вот учиться бережному отношению к природе, слушая сказки, мало кто будет. А напрасно!

Сегодня мы с вами попробуем поискать экологию в народных и авторских сказках.

Растения в сказках.

Без растений не было бы жизни на нашей планете. Они играют огромную роль для человека (кислород, еда, топливо, бумага, красота и так далее).

Назовите сказки, в которых встречаются растения.

1. «Жар- птица» – яблоня
2. «Репка» – репа
3. «Снежная королева» – розы
4. «Золушка» – тыква
5. «Дюймовочка» – тюльпан, кувшинка
6. «Царевна на горошине» - горох
7. «Гуси-лебеди» - яблоня

<u>8 СТАНЦИЯ «СОРТИРОВАЧНАЯ»</u>

Дети должны рассортировать мусор (пластик, бумага, стекло, орагника, электроника)

ПОДВЕДЕНИЕ ИТОГОВ. Награждение команд.

МИЛЛИ МӘГАРИФ – ӘХЛАКЛЫ, КӨНДӘШЛЕККӘ СӘЛӘТЛЕ ШӘХЕС ТӘРБИЯЛӘҮ МОДЕЛЕ

Гарипова Лилия Рәүф кызы,
Түбән Кама муниципаль районы татар теле
һәм әдәбияты укытучылары методик берләшмәсе җитәкчесе

Бүгенге көндә милли мәгарифкә республика күләмендә зур игътибар бирелә. Яшь буынга туган телне, әдәбиятны, тарихны, мәдәниятне өйрәтү иң әһәмиятле бурычлардан санала.

Районда милли мәгариф юнәлешендәге эшчәнлек телләрне саклау, үстерү буенча муниципаль программа нигезендә алып барыла. Яңа уку елында милли мәгариф эшен камилләштерү буенча муниципаль, мәктәп “юл карталарын” гамәлгә ашыру бурычы куелды.

Халыкның тарихы, бүгенгесе, киләчәге, эчке дөньясы аның телендә саклана, тел аша зиһенгә үтеп керә. Телне саклауда мәктәп укытучыларының өлеше зурдан.

Татар теле һәм әдәбияты укытучылары методик берләшмәсенең эш юнәлешләре: дәүләт стандартларын гамәлгә ашыру, яшь белгечләр өчен консультацияләр үткәрү, укытуда инновацион технологияләрне нәтиҗәле куллану, сәләтле балалар белән эш.

Укытучыларның һөнәри осталыгын арттыру максатыннан семинарлар, август киңәшмәләре кысаларында секция утырышы, Яр Чаллы өзлексез белем бирү институты катнашында семинар – практикум, туган телләрне саклау максатыннан, “Сөй гомерне, сөй халыкны, сөй халыкның дөньясын” исемле I муниципаль форум уздырылды, “1 нче сыйныфларда туган чит тел буларак туган (татар) телен дистанцион формада укыту» исеме астындапедагогика остаханә эшләп килде.

Ата-бабалардан калган гореф-гадәтләрне, телне түкми-чәчми киләчәккә озатучы мөгаллимнәребезнең нәтиҗәле эшенә сокланмый мөмкин түгел.Мәктәпләрдә эшләүче һәр укытучы үзен оста педагог буларак кына түгел, ә үз фәнен тирән белүче, методик яктан камил, сәләтле мөгаллим буларак күрсәтә.Укытучыларыбыз төрле ярыш- бәйгеләрдә, фәнни-гамәли конференцияләрдә, педагогик укуларда, профессональ бәйгеләрдә, грантларда үзләренең көчләрен сыныйлар, җиңүләргә ирешәләр. “Ел укытучысы” бәйгесендә “Иң яхшы татар теле укытучысы” төрендә - Яруллина Г.С. (35 нче лицей), Әхмәдиева Р.Р. (14 нче лицей), Ялалова З.Ф. (20нче мәктәп)Ю Ризванова Ф.М. (29нчы мәктәп), Бөтенроссия “Туган тел” бәйгесендә- Александрова А.И.; республикакүләм “Татар телендә укытуны гамәлгә ашыручы педагогик хезмәткәрләргә ярдәм” грантында- Сөнгатуллина Л.М (Муса Җәлил исемендәге1 нче гимназия), Александрова А.И. (27нче мәктәп); “Россиянең иң яхшы укытучысы” грантында - Мифтахова Э. Ф. (14 нче лицей), Гыйләҗетдинова З. З. (27 нче мәктәп) җиңүчеләр булдылар.

Мәктәпләрдәге татар теле һәм әдәбияты кабинетлары зәвык белән, җирлек материаллары белән баетылып җиһазланган. Укытучыларның шәхси сайтлары уңышлы эшләп килә.

Телне саклау һәм пропагандалауда олимпиадаларның роле зур. Республика олимпиадаларында җиңүчеләр рәтендә безнең район укучыларын да күрергә мөмкин. 2020-2021 уку елында татар мәктәпләрендә белем алучылар арасында Каенлы мәктәбеннән10 нчы сыйныф укучысы Калимуллина А. татар әдәбиятыннан (укытучы Гарипова Л.Р.), рус төркемнәрендә татар теле - 32 нче гимназиянең 6 нчы сыйныф укучысы Шалдымова Юлия, татар төркемнәрендә татар әдәбияты-32 нче гимназиянең 7 нче сыйныф укучысы Разетдинова Рузилә (икесенең дә укытучысы Масаллимова М.М.), татар төркемнәрендә татар әдәбияты-35нче лицейның 10 нчы сыйныф укучысы Хуҗанбирдиева Гүзәл (укытучысы Галиева Г.И.).

Республика олимпиадалары җиңүчеләре белән беррәттән, татар теле һәм әдәбиятыннан Халыкара олимпиадада җиңүчене әзерләгән Муса Җәлил исемендәге1 нче гимназия укытучысы Сөнгатуллина Л.М. әйтми мөмкин түгел.

Дөрес, безнең олимпиадаларда җиңүчеләребез бик аз. Ныклап бу кимчелек өстендә эшләргә кирәк.

Укучыларның шәхесен социальләштерү максатында бик күп чаралар үткәрелә. Милли мәгарифне үстерү юнәлешендә алып барыла торган эшнең нәтиҗәлелеген республика, Рәсәй

күләмендә үткәрелгән конкурсларда, фәнни-гамәли конференцияләрдә алган күп санлы уңышларыбыз раслый.Җирлегебездә туган язучы, шагыйрьләрнең юбилейларын үткәрү, Халыкара Туган тел көне, Туган тел айлыгы, "IV Республика ораторлык осталыгы конкурсы,«Яттан сөйлә Тукай шигырьләрен" шигырь укучылар бәйгесе, "Габдулла Тукай һәм Тарас Шевченко хөрмәтенә шигъри әсәрләрне иң яхшы уку буенча X Ачык конкурс", "Түбән Кама батыры", "Түбән Кама гүзәле", "Милләт туташы", Туган телләр һәм халык бердәмлеге елы уңаеннан I Республика "Халыклар төрле - Республика бер!" бәйгесе - моның ачык мисалы. Иҗат бар җирдә гүзәллек яши! Мәктәпләрдә һәр милләтнең гореф – гадәтләренә, милли йолаларына игътибар бирелә.

Белем бирү оешмалары һәр башлангычта Аксакаллар шурасы вәкилләре белән киңәшләшеп, уртак максатлар куеп эшли. Мөхтәрәм аксакалларыбыз шәһәр һәм районыбызда милли тәрбия бирү процессы белән һәрдаим кызыксынып торалар, милли мәгариф үсешенә үзләреннән зур өлеш кертәләр. Мәктәпләрдә үткәрелгән чараларда актив катнашалар, үзләре дә укучылар белән түгәрәк өстәл артында сөйләшүләр, аңлату эшләре алып баралар.

Милли белем һәм тәрбия бирү һәрвакыт мәгарифнең иң катлаулы юнәлешләрнең берсе. Хәл ителәсе мәсьәләләргә тукталып китәсем килә:

- Федераль дәүләт стандартлары таләпләреннән чыгып, дәресләрне заманча проектлаштыру алымнарын барлык укытучыларның да практикада кулланууна ирешү – төп бурычыбыз;

- Халыкара, республика олимпиадаларында Җиңүче укучылар санын арттыру;

- Бүгенге яшьләр бөтән дөньяда яши. Алар гаджетлар белән кызыксына. Әдәби әсәрне электрон форматта кызыксыныбрак укырга, 5-10 минутлык роликны рәхәтләнеп карарга мөмкиннәр. Информацион технологияләрне тирәнтен өйрәнеп, укучылар белән уртак проектлар булдыру, район укучыларын татарча сайтлар ясауга тарту зарур!

- Татар теле һәм әдәбияты укытучыларын иң борчыганы – дәреслекләр. Сүз дә юк, дәреслекләребез яңартылды, уңай якка үзгәрешләр бар. Яңа әдәбият дәреслекләрендә укучының яшь үзенчәлегенә туры килгән әсәрләр сайлауда, чорларга бүленешне бирүдә кимчелекләр бар. Хәзерге әдәбиятка урын аз бирелгән. 10-11сыйныф татар теле дәреслеге үзгәрешсез басылып чыккан. Татар мәктәпләрендә укучылар өчен Электрон дәреслекләребез юк.

- Халкыбыз бездән милли рухлы, милли үзаңы югары дәрәҗәдә булган, телне, гореф-гадәтләрне саклый белүче, республика үсешенә зур өлеш кертердәй шәхесләр көтә. Милли мәгарифкә булган игътибарны тагын да көчәйтеп, аны үстерүдә бердәм эш алып барсак иде.

БЕССМЕРТИЕ НАРОДА – В ЕГО ЯЗЫКЕ

Исмагилова Резеда Раифовна,
методист по национальному образованию
Центра образования Нижнекамского муниципального района

Ч.Т. Айтматов

В истории человечества много примеров, когда народы, которые забывали родной язык, исчезали полностью. Язык полностью отражает ментальность народа, а значит и особые черты характера, образ мышления, верования, навыки духа. Язык является инструментом мышления и познания мира. Язык – это главный показатель самосознания целой нации. Во исполнение Закона РТ «О государственных языках Республики Татарстан и других языках в Республике Татарстан» в 2020-2021 учебном году, принимая во внимание добровольный выбор родителей на изучение родного языка, во всех образовательных учреждениях Нижнекамского МР осуществлялось обучениеродному татарскому, русскому языкам, в гимназии-интернат №34 ведется обучение чувашскому языку.

На начало 2020-2021 учебного года в 59 образовательных учреждениях обучалось 32 202 ученика.

Национальный состав

Национальность	Количество учащихся	%
Татары	13478	41,9
Русские	13351	41,5
Чуваши	420	1,3
Башкиры	105	0,3
Украинцы	42	0,1
Таджики	147	0,4
Азербайджанцы	50	0,1
Узбеки	77	0,2
Др. национальности	261	0,8
Смешанные семьи	4135	13

Хочется обратить внимание, что 13% обучающихся это дети из смешанных семей, что естественно влияет на выбор изучения родного языка. На сегодняшний день в Нижнекамском МР функционирует 7 национальных школ, из которых 6 с обучением на татарском языке (гимназии №№1,2, Каенлинская, Верхнечелнинская, Шингальчинская, Нижнеуратьминская школы) и 1 школа с изучением чувашского языка (гимназия-интернат №34).

Главной задачей в области преподавания татарского языка всегда было и есть - увеличение охвата обучением детей татар на родном языке. В 2020-2021 учебном году в татарских школах обучалось 1798 детей (в 2019-2020 учебном году – 1828), в гимназии-интернат №34 чувашский язык изучали 223 ученика. Охват обучением на татарском языке по НМР РТ составил 13,3 %, по РТ – 16% (в 2019-2020 учебном году– 14%). Охват изучения татарского языка на начало учебного года составил 61,2%.

Охват обучением на родном (татарском) языке за последние 4 года

	Учебный год			
	2018-2019	**2019-2020**	**2020-2021**	**2021-2022 (прогноз)**
Кол-во детей татар	12232	13259	13478	13 851
Кол-во учащихся татар с обучением на родном языке	1812 (только в национальных школах)	1828 (только в национальных школах	1798(только в национальных школах	Ожидается открытие 1х татарских классов в школах: 10, 33,36 (2 класса), в гимназии №32, в многопрофильном лицее №37
%	**14,8**	**14**	**13,3**	**Прогноз до 15%**

Главной задачей в области преподавания татарского языка всегда было увеличение охвата обучением детей татар на родном языке. Необходимо отметить, что процесс организации обучения на родном языке сложный, так как идет снижение заинтересованности родителей, в большей степени из-за ограниченности области функционирования татарского языка как государственного в других сферах жизни, кроме образования и культуры. Растет число детей татарской национальности, изучающих родной русский язык (27%) по причине не владения родным татарским языком. Методическому объединению учителей родного татарского языка необходимо усилить работу по привлечению обучающихся к изучению татарского языка. Наряду с открытием татарского класса стоит большая проблема в сохранении имеющихся классов данного направления. Недостаток учебного материала, нехватка учителей-предметников среднего и старшего звеньев, преподающих на родном языке, узкий круг общения в социальной среде и спектр мероприятий, помимо школьных, всё это ведет к

закрытию национального класса. Приведенные данные в таблице доказывают, что несмотря на многие социальные проблемы, интерес к изучению родного языка у детей растёт. Если за последние три учебных года татарские классы открывались только в национальных школах, то в новом учебном году планируются открыться первые татарские классы в школах: 10, 33,36, в гимназии №32, в многопрофильном лицее №37. В работе с родителями, нельзя не сказать, большая заслуга руководителей и педагогов вышеперечисленных школ. Поэтому, на сегодня, перед педагогами стоит решение одной из важнейших задач – максимально сохранить желание учащихся к познанию родного языка, помочь им в преодолении языкового барьера в социальной сфере, научить не только говорить, но и мыслить на языке своих предков. А для этого необходимо создать для учителя все возможные условия: показать новые технологии, убедить в необходимости совершенствования педагогического мастерства. Руководствуясь данными целями, было принято решение – открыть педагогическую мастерскую по обучению учителей татарского языка и литературы технологии творческого развития А.З. Рахимова на базе школы №31, руководителем которой стала учитель татарского языка и литературы, акмеолог Шайхутдинова Р.А. В онлайн формате открыта педагогическая мастерская под руководством автора УМК Нигматуллиной Р.Р. Также творческой группой учителей родного татарского языка был создан комплекс дистанционных уроков для обучающихся 1х классов невладеющих татарским языком. Данные уроки размещены на сайте МО и Н в разделе "Национальное образование".

Изменения в учебном плане с 2018 года существенно сократили часовую нагрузку учителей татарского языка и литературы, тем не менее в прошлом учебном году в Нижнекамском МР татарскому языку и литературе обучали 201 педагог. Из них, 45 педагогов с высшей и 120 первой квалификационной категории, молодых специалистов –5 человек (стаж от 0 до 3 лет). Средний возраст учителей родного языка составляет 48 лет.

Информация об учителях татарского языка и литературы за последние 4 года

Учебный год	Всего	Высшей кв. категории	I кв. категориии	СЗД
2017/2018	305	33 (10,8%)	191 (62,6%)	81 (26,5%)
2018/2019	219	36 (16,4%)	138 (63%)	26 (11,9%)
2019/2020	214	35 (16,4%)	138 (64%)	21 (9,8%)
2020/2021	201	45 (22,4%)	120 (60%)	31 (15,4%)

За последние 4 учебных года число учителей татарского языка сократилось на 104 человека, количество молодых специалистов сократилось на 13 человек!

В целях повышения педагогической компетентности учителей татарского языка и литературы Министерством образования и науки РТ ведется большая целенаправленная работа: проводятся конкурсы профессионального мастерства, учреждаются гранты. В прошлом учебном году в конкурсе "Учитель года" приняли участие 11 учителей татарского языка и литературы. Победителями и призерами стали учителя: лицея №35, лицея №14, школа №20, лауреат – школа №29. Победитель в номинации "Лучший учитель татарского языка и литературы" - учитель лицея №35 Яруллина Г.С., приняла участие в зональном туре в г. Заинске. Настоящим открытием в этом году стало выступление молодого специалиста школы №20, Ялаловой Зульфии Фаеловны. Креативной мышление и творческий подход педагога в организации уроков вовлекли учащихся к изучению нового. Методическому объединению учителей татарского языка необходимо продумать об организации участия молодых специалистов (а их 5!!!) в нынешнем конкурсе "Учитель года – 2022".

Не секрет, что учителям родного татарского языка сложно добиться успехов за пределами республиканского уровня, так как на выше уровнях таких конкурсов просто нет. Однако со стороны МО и Н РТ уже много лет организуется всероссийский конкурс "Туган тел". От

Нижнекамского муниципального района участие приняли 3 педагога русского, татарского, чувашского языка. В результате призером конкурса стала учитель татарского языка школы №27 (Александрова Алсу Исмагиловна), лауреатом – учитель русского языка гимназии №32 (Пузикова Ольга Сергеевна), участником республиканского этапа – учитель чувашского языка гимназии-интернат №34 (Ильгузина Людмила Петровна).

Участие в конкурсах на соискание грантов также повышает мотивацию педагогов к повышению качества работы. Так в декабре 2020 года победителями в гранте "Поддержка педагогических работников, осуществляющих преподавание на родном татарском языке" стали 2 учителя татарского языка гимназии №1 (Сунгатуллина Лейла Мухаметовна) и школы №27 (Александрова Алсу Исмагиловна), победителями в федеральном гранте ПНПО стали также 2 учителя татарского языка: школы №27 (Гилязетдинова Занфиля Загитовна) и лицея №14 (Мифтахова Эльмира Флуровна).

Необходимо отметить, что в этом году в гранте "Поддержка образовательных организаций в реализации проектов, направленных на сохранение и развитие языков, традиций, культур народов, проживающих на территории РТ и в рамках Года родных языков и народного единства" от Нижнекамского муниципального района приняли участие все 7 национальных школ. Победу одержали гимназии №№1,2,34.

Известно, что качественный результат зависит не только от степени одаренности обучающихся и умения педагогов выявлять данных детей. В большей мере успех данной работы зависит от компетентности самого учителя, его желания учиться новому. Ведь чтобы суметь увлечь за собой учащихся, нужно быть интересной и всесторонне развитой личностью. Результатом работы с одаренными детьми является наличие победителей и призеров республиканских предметных олимпиад. Так в республиканских олимпиадах в этом учебном году нижнекамские школьники заняли 15 призовых мест: 3 призовых места – по русскому языку для школ с татарским языком обучения, 4 призовых места по татарскому языку и татарской литературе, 3 призовых места – по чувашскому языку. Необходимо добавить у нас есть 1 призовое место по арабскому языку, 4 по турецкому и 8 призовых мест по китайскому языку. Однако, нет призеров по татарскому языку для детей татар в русской школе. В новом учебном году перед учителями татарского языка стоит большая задача в проведении анализа ошибок и повышения динамики результативности участия в олимпиадах по данному направлению.

Информация об участии в олимпиадах за последние 4 года

Учебный год	**Количество призовых мест**	**Образовательные организации**
2017-2018	13	Гимназии №1,2, 13, 32; лицеи №24, 35
2018-2019	14	Гимназии №1,2,32,34, лицеи № 24,35, Каенлинская СОШ, Верхнечелнинская СОШ
2019-2020	16	СОШ №№5,10, гимназии №1, 2,34, лицеи №№ 24,35, Каенлинская СОШ, Верхнечелнинская СОШ,
2020-2021	15	Каенлинская СОШ, гимназии №№2,13, 32, 34, лицеи №№ 14, 24, 35

В целях повышения статуса татарского языка с 2012 года МО и Н РТ организует и проводит Международную олимпиаду по родным языкам. В 2020-2021 учебном году на заключительный тур были приглашены 2 учащихся нашего района (лицей №35, Каенлинская СОШ). Призерами по чувашскому и русскому языкам стали учащиеся гимназий №№1 и 34 Участие в данной олимпиаде является очень престижным как для учащихся, так и для муниципального района в целом. За последние 3 года в Международной олимпиаде приняли участие учащиеся и студенты образовательных организаций РТ, РФ, ближнего и дальнего зарубежья (Канада, Япония, США и т.д.). Проведение олимпиады находится под личным контролем президента РТ Миннеханова Р.Н.

В целях сохранения и развития родных языков, культуры и традиций представителей народов, проживающих в Республике Татарстан 2021 год объявлен Годом родных языков и народного единства. При Президенте РТ функционирует Совет помежнациональным и межконфессиональным отношениям и Комиссия по вопросам сохранения и развития татарского языка.Согласно указу Президента РТ об объявлении Года родных языков во всех образовательных учреждениях Республики Татарстан разработаны Дорожные карты по проведени. Мероприятий на родных языках. Во всех образовательных учреждениях НМР РТ также введены в действие данные дорожные карты. Большое количество мероприятий было проведено в первой половине 2021 года как на школьном так и ина муниципальном уровнях: День родного языка на базе многопрофильного лицея №37, конкурс краеведческих работ “История моего села” состоялся на базе Шингальчинской школы и был приурочен 100 летию со дня основания учреждения, ежегодный конкурс-игра “Что?Где?Когда?” на региональном уровне состоялся на базе гимназии №34 и многие другие мероприятия. В целях освещения всех мероприятий в социальной сети Инстаграм ведется аккаунт ТУГАНТЕЛ в котором на сегодня около 500 подписчиков из числа педагогов, учащихся, их родителей и обычных людей, которым не все равно чем живет национальное образование в Нижнекамском МР.

Приказами Министерства просвещения РФ от 31 мая 2021 года №№286, 287 утверждены ФГОСы начального общего и основного общего образования, где в предметные области “Родной язык и литературное чтение на родном языке” и “Родной язык и родная литература” включен государтсвенный язык субъекта РФ. Данные ФГОСы будут введены в школы с 1 сентября 2022 годаАнализируя работу о состоянии национального образования в Нижнекамском МР за 2020-2021 учебный год хочется сказать словами Льва Толстого “Как ни говори, а родной язык всегда останется родным. Когда хочешь говорить по душе, ни одного французского слова в голову нейдет, а ежели хочешь блеснут, тогда другое дело”.

“Халыкның тормыш тәҗрибәсен, фәлсәфәсен, гореф-гадәтен, фәнен, тарихын, ниһаять, һәрбер халыкның халык булуын меңъ еллар буенча саклап килүче бетмәс-төкәнмәс бер байлыгы бар. Ул – аның теле. Телнең шундый соклангыч сыйфатлары, шундый гаҗәеп хасиятләре һәм күәте бар ки, уйлыйсың да хәйран каласың”

(Г. Бәширов)

Гаязова Айгөл Нильсон кызы,
Бакый Урманче исемендәге 2 нче гимназиянең директоры,
Минһаҗева Алинә Фәнис кызы,
Бакый Урманче исемендәге 2 нче гимназиянең директор урынбасары

Бүгенге көндә иң актуаль проблемаларның берсе булып торган милли мәгариф системасын без киләчәк буынны гаилә,балалар бакчасыннан алып,югары мәктәпкәчә ана телендә тәрбияләү һәм укыту буларак күз алдында тотабыз. Алдагы тормышында ни генә булмасын,баланың характерүзенчәлекләре, туган телгәкарашы, аң-белемгә омтылышының күп өлеше геннар аша аңа нәселдән күчә. Шуңа күрә гаилә мөнәсәбәтләре булачак шәхеснең формалашуына хәлиткеч йогынты ясый. Бөек мәгърифәтчебез Р.Фәхреддин: “Бала чакта алынган тәрбияне соңыннан бөтен дөнья халкы да үзгәртә алмас, - дип әйтсә, атаклы совет педагогы А.С.Макаренко:”... Сез баланы аның белән сөйләшкәндә генә, аңа акыл өйрәткәндә яки аңа боерык биргәндә генә тәрбиялим дип уйламагыз. Сез аны тормышыгызның һәр моментында, хәтта бөтенләй өйдә булмаган чагыгызда да тәрбиялисез, -дип язып калдырган. Димәк, баланың дөньяга карашы, үз-үзен тотышы, дусларына, туган теленә мөнәсәбәте гаиләдә формалаша башласа, мәктәптә дәвам итә. Һәр мәгариф учреждениесе бүген яңача яшәргә, яңача эшләргә омтыла. Шул уңайдан, укыту процессына һәр коллективтан, һәр

укытучыдан рухи һәм физик сәламәт, югары эрудицияле, конкурентлыкка сәләтле, укырга теләге булган, бүгенге тормышта үз урынын таба,максатына ирешә ала торган балалар тәрбияләү өчен төрле гамәли юллар табу сорала. Бу юнәлештә туган тел һәм әдәбияты укытучылары максатчан эш алып баралар. Яңа эш формаларын һәм методларын кулланып эшләүгә, уңышлы алымнарны эзләүгә һәм куллануга әһәмият бирәләр.

Түбән Кама муниципаль районында Бакый Урманче исемендәге 2 нче гимназия аерым бер урын алып тора. Гимназия турында кыскача мәгълүмат: уку йорты 1992 елның 7 октябрендә ачылган, бинаның тулы мәйданы - 18 299 кв.м, проект буенча - 825 бала укырга тиеш, укыйлар-1200бала, 74 укытучы, 54 кабинет, 4 остаханә, 3 спортзал, 2 спорт мәйданчыгы, 2 бассейн,1 ашханә бар. Бу уку елында 47-класс-комплект ачылыр дип уйлыйбыз.

Башлангыч сыйныфлар - 20;
Уртанчы сыйныфлар - 21;
Югары сыйныфлар - 6.
Бүгенге көндә гимназиядә:
Кадрлар составы-74 педагог;
Коллективныңуртачаяше-44 яшь;
Квалификацион категория:
ТатарстанныңАтаказангануктучысы-2 укытучы;
Югарыкв.категория -43укытучы (58 %);
Беренчекв.категория - 16 укытучы (21 %)

Түбән Кама муниципаль районы – күпмилләтле шәһәр.Түбән Кама районында иллегә якын милләт вәкиле яши. Толерантлык, конфессианаль һәм милләтара мөнәсәбәт сораулары,үзара килешеп, гореф – гадәтләрне саклау һәм үстерү – эшебезнең нигезенең тормыш принциплары булып тора.

Таблицага күз салсак:

Уку елы	**2018 - 2019**	**2019 - 2020**	**2020 - 2021**
Гимназиядә укучы саны:	1203	1147	1155
- башлангыч сыйныфларда	513	508	531
- 5-9сыйныфларда	567	498	510
- югары сыйныфларда	123	141	114
Милләт составы:			
- татар	964 (76%)	615 (75%)	900 (73%)
- катнаш	239 (24%)	232 (25%)	255 (27%)

Гимназия үзе урнашкан микрорайонга гына түгел,бөтен шәһәргә,хәтта районга хезмәт итә, хәтта якын-тирә авыллардан да килеп укыйлар, балаларга да,эти-әниләргә дә бик уңай,беренчедән,татар мохиты,татарча белмәүче балаларны да алып киләләр. “Татарча белмисең”,-дип,кире борабыз икән,димәк,без тагын бер татар баласын югалтабыз. Гимназиядә ул татар телен азмы-күпме өйрәнәчәк, халкыбызның мәдәниятен,тормышын күңеленә сеңдерәчәк. Икенчедән, янәшәдә сәнгать мәктәбе,спорт түгәрәкләре бар.Дәрестән соң баланы шәһәрнең башка читендәге түгәрәкләргә йөртәсе юк,барысы да бер бинада!Бала иртән кичкә кадәр гел күзәтү астында.

Тел сәясәтен тормышка ашыруда мәгариф системасы мөһим урын алып тора. Милли мәгариф өлкәсендә җаваплы һәм нәтиҗәле эш балалар бакчасыннан ук башлана. Иң мөһим бурычларыбызның берсе – балаларны тәрбияләү.Гимназия һәм №44,83 нче балалар бакчалары арасында ныклы элемтә урнашкан. Тәрбиячеләр, мәктәпкә әзерлек төркеме белән гимназиягә керәләр, дәресләр карыйлар, укучылар һәм укытучылар белән очрашалар. “Ачык ишекләр көне” уздырыла. Быел беренче сыйныфка әзерлек курсларына 135 бала йөрде, 5 сыйныф ачарга өмет бар.

Олимпиада	**Муниципаль этап**	**Региональ этап**	**3-6 сыйныфлар**
2017-2018	18 - Җиңүче 55 - Призер	1 - Җиңүче 9 - Призер	3 - Җиңүче 13 - Призер

2018-2019	19 - Җиңүче 55 - Призер	3 - Җиңүче 16 - Призер	4 -Җиңүче 23 - Призер
2019-2020	19 -Җиңүче 53 - Призер	7 -Җиңүче 18 - Призер ПФО Олимпиадасы Биология-химия- «Экспериментальмәсьәләләр чишү» 2 урын,Саубанов Ильдар	6 -Җиңүче 15 - Призер
2020-2021	24 -Җиңүче 27 - Призер	6 - Җиңүче 17- Призер	5 -Җиңүче 14 - Призер

Гимназия киләчәктә база мәктәбе, ресурс үзәк булсын иде. Гимназиядә 58% югары категорияле укытучы эшли, алар төрле конкурс-грантларда җиңүчеләр, һәрдаим тәҗрибәләре белән уртаклашу, яңалыкка омтылу максаты белән конференцияләрдә катнашалар. “Ел укытучысы”, “Иң яхшы өстәмә белем бирү укытучысы”, “Иң яхшы сыйныф җитәкчесе”, “Ел хатын -кызы”бәйгеләрендә нәтиҗәле урыннарга, өстенлекле “Мәгариф”милли проекты, “Иң яхшы укытучы”, “Укытучы-эксперт”, “Укытучы-мастер” грантларына ия.Укучыларның сәләтләрен ачу өчен олимпиадаларның роле зур. Республика олимпиадаларында укучыларыбыз ел саен җиңүчеләр рәтендә.2017–2018, 2018–2019 һәм 2019-2020 нче уку елларында олимпиада нәтиҗәләре буенча, гимназия Түбән Кама муниципаль районында беренче урыннар, ә республиканың 30 иң яхшы мәктәпләр исемлегендә.

Укучыларның шәхесен социальләштерү максатында бик күп чаралар үткәрелә. Халыкара Туган тел көне, Туган тел айлыгы, “Яттан сөйлә Тукай шигырьләрен, шул булыр иң зур бүләгең”, “Туган телем-серле телем” шигырьләр бәйгесе, “Чибәркәй”, “Татар егете” бәйгеләре - моның ачык мисалы. “Тамчы-шоу” интелектуаль уенында, беренче канал үткәрә торган “Лучше всех” (“Иң яхшы”), “Йолдызлык” республика бәйгесендә гимназия укучылары теләп катнаша. Шулай ук “Шаян ТВ” телевидение каналы уздыра торган телевизион бәйгеләрдә үзләренең көчләрен сынайлар һәм җиңү яулап кайталар.

“Сәләт” – мөмкинлекләр мохите. Аның үзара 50 дән артык проектлары бар. Шуларның берсе Сәләт клублары. Шәһәребездә бердәнбер эшләп килүче “Сәләт – Түбән Кама” клубы гимназиябездә нигезләнгән. Әле 24 февраль көнендә генә гимназия клубы сәләтле балаларныһәм яшьләрне үстерү өлкәсендә VI “Сәмрүх” республика ел премиясенә лаек булдылар.

Гимназия укучылары командасы республика ГТО фестивалендә 1 урын, “Президент ярышлары”нда республика күләмендә 1 урын, Бөтенрәсәй күләмендә призер(Анапа), гимназия взводы берничә ел дәвамындастрой һәм җыр смотр муниципаль конкурсының җиңүчеләре. Гимназия безнең командалары Рәсәйнең “Яшь чик сакчылары” (“Юные друзья пограничников России”), “Аҗаган” , “Юнармия”, “Экопатруль” бәйгеләрендә җиңүчеләр һәм призерлар.

Гимназиядә ике музей эшләп килә. Беренчесе “Тарих һәм этнография музее” дип атала. Ул 1997 нче елда ачыла. Музей фондында 321 экспонат исәпләнә.

Икенче музей – “Дан орденнарының тулы кавалеры Гайнуллин Рифкат Хайрулла улының мемориаль музее”. Музей геройның васыяте буенча, 2010 нчы елның 25 нче февралендә ачыла. Түбән Кама шәһәренең почетлы гражданины, күренекле мөгаллим Гайнуллин Рифкат Хайрулла улының сугышчан батырлыгын, тормыш һәм хезмәт юлын өйрәнүгә багышлана. Музей фондында 123 экспонат исәпләнә.

Киләчәк ышанычлы кулларда булсын өчен,без кадрлар әзерләү буенча да эш алып барабыз. Түбән Кама педагогия көллияте белән тыгыз элемтәдә,алар бездә практика үтә. Шулай ук 6 чыгарылыш сыйныф укучысы юллама (целевое направление) алып КазанФедераль

Университетында татар теле һәм әдәбияты укытучысы,башлангыч сыйныф укытучысы, математика фәне укытучысына укыйлар.

Чыгарылыш сыйныф укучылары дигәннән, дистәләгән еллар дәвамында,гимназия меңләгән укучы чыгарып,шуның күбесе татар халкының гореф-гадәтләрен дәвам итүче буын,алар арасында җырчылар Марат Фәйрушин,Әдилә Әхәтова,Гөлназ Гафурова,Әмир Әхмәдишин,журналист Айгөл Нәҗипова,биюче Алмаз Тукманов,Азат Нәҗметдинов,Раил Биктаһиров “Кыстыбый” кафелар челтәре директорлары һәм башкалар.

Халкыбыз бездән милли рухлы, милли үзаңы югары дәрәҗәдә булган, телне, гореф-гадәтләрне саклый белүче, республика үсешенә зур өлеш кертердәй шәхесләр көтә. Милли мәгарифкә булган игътибарны тагын да көчәйтеп, аны үстерүдә бердәм эш алып бару кирәк.

Түбән Кама - милләтнең бөтен байлыгын саклаган төбәк. Гимназия Түбән Кама муниципаль районының милли колоритынсаклап калучы үзәк булуын дәвам итүен телибез!

“Әгәр дә милләтне көчле итеп, бөек итеп күрәсең
килә икән, иң беренче булып аның көчен таны,
шул милләтнең баласы булуың белән горурлан”
Туфан Миңнуллин

Гыйләҗетдинова Зәнфилә Заһит кызы,
27 нче мәктәпнең югары категорияле туган тел һәм әдәбияты укытучысы, 2021 нче елда педагогик эшчәнлектәге уңышлары өчен Татарстан Республикасының иң яхшы укытучыларына премияләр бирү бәйгесе җиңүчесе

Ул Түбән Кама шәһәренең 27 нче мәктәбендә 32 ел буе балаларга татар теленнән белем бирә. 2021 нче елда ул Татарстан Республикасының иң яхшы укытучыларына бирелә торган премиягә лаек булды. Туган якны өйрәнүчеләрнең бөтенроссия бәйгесендә җиңү яулады. “Укытучының әхлакый батырлыгы өчен” конкурсының республика этабында 1 нче урын алды.

Зәнфилә Заһит кызы – һөнәренә чын-чынлап гашыйк. Теләсә кайсы аудиториядә ул дәресне бик яхшы итеп биреп, балаларны үз фәненә кызыксындыра ала. Шуңа күрә аның укучылары төрле бәйге, конкурсларда призлы урыннар яулыйлар.

Ул, 1998 нче елдан башлап, татар шагыйре Фатих Кәримнең тормыш юлын, иҗатын өйрәнү белән шөгыльләнә. Педагог шәһәр китапханәләреннән бай материал туплый, Татарстан милли китапханәсендә дә була, шагыйрьнең кызы Ләйлә ханым белән таныша. Аннары Фатих Кәримнең авылдашлары белән элемтәгә керә. Шулай итеп, укытучы ике республика арасына күпер сала. Шагыйрьнең җәсәде күмелгән Багратионовск шәһәренә дә хат язып, хезмәттәшлек булдыра. Тупланган материал 2005 нче елда ачылган мәктәп музеенда урын ала. Педагог укучылары белән шагыйрь иҗаты буенча фәнни-тикшеренү эшләре алып бара, алар төрле конференцияләрдә катнашып, призлы урыннарга ия булалар. Газета һәм журналларда фронтовик шагыйрь турында язылган мәкаләләре дә басыла. Ел саен мәктәптә Фатих Кәримгә багышланган әдәби-музыкаль композицияләр, патриотик тәрбиягә багышланган семинарлар үткәрелә. Башкортостан Республикасы белән хезмәттәшлек итүдә, Фатих Кәримнең тормыш юлын өйрәнүдә педагог зур тырышлык күрсәтте.

Зәнфилә Заһит кызы музей данын республикадан еракларга таратты. Ул ай саен төрле даирәләрдән вәкилләр чакыра, балалар белән очрашулар оештыра, шәһәр һәм республика, ил тарихына бәйле вакыйгаларга багышлап, кызыклы чаралар үткәрә, укучыларны патриотик тәрбияләүдә дөрес юнәлеш бирә. Музейда “Фатих Кәрим эзләре буйлап...”, “20 гасыр башында татарларның яшәеше”, “1941 елгы поезд билеты тарихы” темаларына кызыклы экскурсияләр оештыра. Башка мәктәп укучылары да музейга бик теләп киләләр. “Патриотлар үстерәбез. Яшибез һәм хәтердә саклыйбыз” республика конкурсында музей эшчәнлеге югары күрсәткечкә иреште: 2 нче урынга лаек булды. “Ватан батырлары” конкурсының “Иң яхшы музей” номинациясендә 3 нче урын алды. Болар барысы да педагогның зур тырышлыгын күрсәтә.

Гыйләҗетдинова Зәнфилә Заһит кызының хезмәте югары бәяләнә: ул Россия, Татарстан Республикасы мәгариф министрлыгы грамоталарына ия. 2019 нчы елда педагог “Россия Федерациясенең мәгариф һәм тәрбия өлкәсендәге мактаулы хезмәткәре” күкрәк билгесе белән бүләкләнде.

Мифтахова Эльмира Флүр кызы,
14 нче лицейның югары категорияле туган тел һәм әдәбияты укытучысы, 2021 нче елда педагогик эшчәнлектәге уңышлары өчен Татарстан Республикасының иң яхшы укытучыларына премияләр бирү бәйгесе җиңүчесе, Түбән Кама муниципаль районы татар теле һәм әдәбияты укытучылары методик берләшмәсе җитәкчесе

Татар теленнәндәрес планы
Сыйныф: 7 сыйныф
Тема: Авазияртемнәретурындатөшенчә.
Дәреснеңгомумикурсныөйрәнүбуенчаурыны: 7 нчесыйныфтатеманыөйрәнүөченэшпрограммасында 1 сәгатькаралган.
Белем бирү максаты: авазияр темнәре турында төшенчә формалаштыру, төзелеше ягыннан төрләрен билгеләү, алар нигезендә сүзләр ясалышына төшенү.
Үстерү максаты: алган белемнәрне камилләштерү, үз белемеңә бәя куя белү, нәтиҗәләр чыгара белү, аваз ияртемнәрен сөйләмдә дөрес куллану.
Тәрбия бирү максаты: татар теленә карата мәхәббәт хисе тәрбияләү.
Предметара бәйләнеш: әдәбият
Дәреслек: Татар теле: 7 нче сыйныф өчен Р.К. Сәгъдиева, Р.М. Гарәпшина, Г.И. Хәйруллиналар эшләгән дәреслек (Казан, Мәгариф- Вакыт, 2015)
II. Уку максатын адымлап чишү этабы
Бирелгән хәрефләрдән сүзтезмә төзергә
1) ЗААВ
2) ЕНЕРЯМИТӘ
- Димәк дәресебезнең темасы? *(Аваз иялтемнәре)*
- Нинди максатлар куярбыз икән? *(аваз иялтемнәре турында төшенчә формалаштыру, үзенчәлекләрен билгеләү, тузелешен ачыклау, яңа сүзләр ясау, җөмләдәге урыны билгеләү, сөйләмдә кулланырбыз)*
Бирем 1. Яхшылап уйла. Биремне башкарыр алдыннан аудиоязма тыңларбыз.
- Нинди тавышлар ишетерсез? Эш дәфтәренә яза барабыз.
- ....
*** Үзбәя. Дөрес җавап - “5”, 1 хата – “4”, 2 хата – “3”
Нәтиҗә:*кеше тавышына, кош - корт, хайван, табигать һәм төрле предмет тавышына охшатып ясалган мөйстәкыйль сүз төркеме.*
<u>Бирем 2. Рәсемгә карап җавап бир.</u>

Ничек йөри?	
Татарча	**Русча**

Нәтиҗә:*һәр телнең үзенчәлекләре нигезендә ясала.*
Кызыклы!!! *“Һау-һау” – татар; “гав –гав” – рус; “вау-вау” – немец; «ба-ба» - инглиз; «ау-ау» - француз; «бу-бу» - итальян.*

*** Үзбәя. Дөрес җавап - “5”, 1 хата – “4”, 2 хата – “3”
Бирем 3. Шигырьнеукы. Авазиялтемнәрен тап.

Дыңгыр-Дыңгыр,
Шалтыр-шолтыр,
Шыгыр-шыгыр,
Шалт.

Трамвайга эләктек без,
Шуңа күңел шат.
Шылтыр-шылтыр-шылтыр.
Шалт.

Нәтиҗә: *төзелеше ягыннан ялгызак, парлы ,кабатланып килгән, өч компонентлы була.*

*** Үзбәя. Дөрес җавап - "5", 1 хата – "4", 2 хата – "3"

Бирем 4. Тамырдаш сүзләр.

Нәрсә?	
Күк-күк	
Кар-кар	
Тук-тук	
Кәк-күк	

Нишлиләр?	
Без-з-без-з	
Чылтыр	
Мыш-мыш	
Бак-бак	

Нәтиҗә: *исем һәм фигыль сүз төркемнәре ясала.*

*** Үзбәя. Дөрес җавап - "5", 1 хата – "4", 2 хата – "3"

Бирем 5. Синквейн төзеп карыйк.

Исем	Карга
2 сыйфат	
3 фигыль	
Җөмлә	
Сүз	

Исем	Тукран
2 сыйфат	
3 фигыль	
Җөмлә	
Сүз	

*** Үзбәя. Дөрес җавап - "5", 1 хата – "4", 2 хата – "3"

Бирем 6. Кластер алымы. Фикерләрне модельгә туплау.

*** Үзбәя. Дөрес җавап - "5", 1 хата – "4", 2 хата – "3"

Бирем 7. "Блум ромашка" алымы. Дәрескә гомуми нәтиҗә ясала.

- 1 нче, 2 нче, 3 нче ,4 нче, 5 нче, 6 нчы биремнәр аша нәрсәләр белдек?

*** Гомуми нәтиҗә. Гел бишле - "5", 1 дүртле – "4", 2 өчле – "3"

Сунгатуллина Лейля Мухаметовна,
учитель родного татарского языка и литературы МБОУ «Гимназия№1» имени Мусы Джалиля НМР РТ, победитель конкурса на соискание гранта «Поддержка педагогических работников, осуществляющих преподавание на родном татарском языке»

Сунгатуллина Лейля Мухаметовна работает в гимназии учителем татарского языка и литературы с 2012 года. Учитель имеет высшее педагогическое образование. Лейля Мухаметовна имеет высокий уровень профессионализма, эффективно использует свои профессиональные знания на практике и в педагогической деятельности.

Лейля Мухаметовна трудолюбивый, добросовестный, знающий и творчески работающий педагог. Основательная теоретическая подготовка, тщательный отбор методов и приемов ведения каждого урока, умение привлечь дополнительный материал, делают ее уроки интересными, содержательными, воспитывающими. Учитель умеет преподнести материал доступно, увлекая учащихся на глубокое изучение предмета.

Неотъемлемой частью самобытной культуры татарского народа является литература и искусство. Развитие национального самосознания неразрывно связано с усвоением родного языка. Этнические особенности каждого человека в значительной мере воспроизводятся в его языке. С помощью языка вырабатываются и функционируют образцы национальной культуры, закрепляются особенности мышления народа, его традиции, образ жизни. Лейля Мухаметовна проводит уроки-проекты про образа жизни, местности, традиции, религии, особенностей татарского народа. Лейля Мухаметовна выбирает методы и приёмы обучения с учетом возрастных и психологических особенностей учащихся. Рационально использует время урока, смену видов деятельности, учитывает степень сложности заданий при дозировке времени, правильно выбирает темп урока.

Через игры она способствует укреплению здоровья детей, формирует интерес к татарскому языку и любовь к родной земле и народу. «Кәрия-Зәкәрия", "Ак калач", "Бу бик яхшы укучы" - любимые игры учащихся Лейли Мухаметовны. Особое внимание учитель

уделяет работе по формированию мыслительных процессов: умений сравнивать, анализировать, находить главное, делать выводы; способствует развитию памяти, внимания, речи учащихся.

Лейля Мухаметовна – обладатель грантов «Учитель - мастер», «Поддержка педагогических работников, осуществляющих преподавание на родном татарском языке».

“Әбием сандыгы ” проекты

Проектның кыскача эчтәлеге

Әлеге проект 1-11 нче сыйныф укучылары өчен.

Предмет: Туган тел һәм туган тел әдәбияты

Төп юнәлеше- милләтебезнең гореф-гадәтләре, тарихи һәм мәдәни башлангычыбыз белән таныштыру; шәхес, милли үзаң, кешелеклелек тәрбияләү; мөстәкыйль фикер йөртергә өйрәтү, эзләнү эшләре алып бару, нәтиҗәләрне критик бәяли белү.

Проектның максаты:

- Татар халкының онытыла барган бәйрәмнәрен, гореф – гадәтләрен хәтердә яңарту һәм саклау, элекке чорның матурлыгын күрсәтү; балаларда татар халкының җырлы – биюле уеннарына, авыз иҗатына мәхәббәт уяту;

Проектның бурычлары:

Халык авыз иҗатын тирәнтен өйрәнү;

Халык авыз иҗатын тәрбияви яктан куллану;

Халык авызы иҗаты аркылы укучыларда татар теленә мәхәббәт тәрбияләү;

Төрле дәрестән тыш чараларда, конкурсларда, интеллектуаль уеннарда, олимпиадаларда катнашуга этәргеч бирү.

Эш методлары:

- анкеталау, сораштыру;
- әңгәмә;
- тестлаштыру;
- тарихи килеп чыгышны анализлау,бәяләү;
- иҗади эшләр;
- проблемаларны өйрәнү методы.

Эш формалары:

- иҗади остаханәләр;
- төркемнәрдә эш;
- түгәрәкләрдә эш;
- интеллектуаль бәйгеләр;
- интеллектуаль марафон;
- предмет олимпиадаларында катнашу;
- индивидуаль план белән эшләү;
- фәнни-эзләнү конференцияләре.

Эш этаплары:

I этап - аналитик - баланың иҗади эшчәнлеге белем алуның төрле өлкәләрендә үсеш алырга мөмкин. Шуның белән бәйле, баланы төрле акыл эшчәнеген, сөйләм эшчәнлеген үстерүче, эзләп табу, танып белү, иҗадилыкка юнәлеш бирүче эшчәнлеккә этәргеч ясау.

II этап – диагностик – Баланың иҗади сәләтенә, танып белү сәләтенә шәхси якын килеп бәя бирү. Бу этапта төркемнәрдә эш формасын оештырам. Конкурслар, тренинглар, фәнни-эзләнү эшләре, иҗади зачетлар, проект биремнәре, интеллектуаль олимпиадаларда катнашулар оештырыла.

III этап – укучыларда сәләтнең формалашу этабы. Укучылар татар халкының төрле бәйрәм- проектларын оештыруда катнашалар.

№	Планлаштырылган эш	Үткәрү вакыты
1.	“Әкияттә кунакта”. Дөньяхалыкларының әкиятләрен сәхнәләштерү.	Гыйнвар
2.	Язучы Фәрит Имамов белән очрашу. Түгәрәк өстәл.	Февраль
3.	“Нәүрүз” бәйрәме.	Март
4.	“Идел буе халыклары”- проектлар бәйгесе.	Апрель
5.	Татар конгрессы белән берлектә “Җиңүгә китергән юллар” дип	Май

	исемләнгән театраль күренешләрне сәхнәләштерү.	
6.	«Туганягым-яшелбишек». Туган якка багышланган фотосурәтләр бәйгесе.	Июнь
7.	“Авылым урамнары”. Авыл тарихы белән бәйле мәгълүмат туплау.	Июль
8.	“Милли бизәкләр”. Чигелгән, суккан, тегелгән борынгы милли кул эшләрен туплау.	Август
9.	Татар телен өйрәнү буенча курслар. Әти- әниләр, микрорайон халкы өчен.	Сентябрь
10.	“...сөй гомерне, сөй халыкны, сөй халыкның дөньясын!..” туган телләрне саклау буенча гимназиякүләм форум.	Октябрь
11.	“Каз өмәсе” бәйрәме.	Ноябрь
12.	Халыклар дуслыгы йортында үткәрелүче милли бәйрәмнәрдә катнашу.	Ел дәвамында
13.	Татар язучылары, шагыйрьләре иҗатларын халык авыз иҗатын өйрәнү буенча түгәрәк өстәлләр, иҗади пректлар.	Ел дәвамында
14.	Җәмәгатьчелек белән берлектә “Әбием сандыгы” дип исемләнгән Туган телләр елына багышланган кичә.	Декабрь

Нәтиҗәлелек критерийлары:

1.Аңлы рәвештә татар халкының гореф-гадәтләрен югары дәрәҗәдә өйрәнү.

2.Укучылар төрле дәрәҗәдәге олимпиада һәм бәйгеләрдә җиңү яулый.

3.Татар халкының тарихы, гореф-гадәтләре белән бәйле конференция, бәйгеләрдә уңышлы чыгыш ясау.

4.Җәмәгатьчелек белән актив эш оештыру.

Проектның нәтиҗәләре:

- Бай сүзлек запаслы булу белән бәйле рәвештә туган тел һәм әдәбиятыннан белемнең дәрәҗәсе югары.
- Тарихи материалларны тирән анализлап халык авыз иҗаты өлкәсендә эзләнү эшләре алып бару.
- Алган белемнәрне олимпиада, конкурс, иҗади проектларда куллана алу.
- Алган белемнәрне файдаланып Туган телләр елына багышланган “Әбием сандыгы” проектының сценариесен төзү, җәмәгатьчелекне җәлеп итү.
- Проектның диск вариантын шәһәр мәктәпләренә тарату.

Проектның киләчәк үсеш перспективалары колачлы булыр, чөнки милли йолаларын, телен яхшы белгән, аңа хөрмәт, ярату белән караган кеше генә шәхес булып формалаша ала. Тарихын белмәгәннең киләчәге дә юк. Проект шуларны яшь буынга аңлату юнәлешендә төзелде. Җәмәгатьчелекне җәлеп итү әти - әниләребездән башланып китсә, шәһәребездә яшәүче милләттәшләребезне дә кызыксындыруны, киләчәктә шушы юнәлештә форум оештыруны максат итеп куям.

Александрова Алсу Исмәгыйль кызы,
27 нче мәктәпнеңюгары категорияле туган тел һәм әдәбияты укытучысы,
Бөтенроссия “Туган тел” мастер-класс бәйгесе призеры,

Татар телендә белем бирүнең сыйфатын арттыруны стимуллаштыруга, мәктәп укучылары белән эшне оештыруга инновацион алымнар таратуга, талантлы укытучыларга ярдәм итүгә, шулай ук туган телдә укытуның нәтиҗәле педагогик тәҗрибәсен таратуга педагоглар өчен үткәрелгән грантлар зур этәргеч бирә. Туган телләр һәм халыклар бердәмлеге елыуңаеннан Татарстан Мәгарифһәм фән министрлыгы татар телендә укыта торган педагоглар өчен грантка бәйге игълан итте. 27 нче урта мәктәбе татар теле һәм әдәбияты укытучысы Александрова Алсу Исмәгыйль кызы бу бәйгегә Google

Classroom платформасында татар телен өйрәнү, укучыларның интеллектуаль һәм иҗади потенциалын гамәлгә ашыру өчен мәйданчык булдыру проектын тәкъдим итте. Соңгы вакытта барлык фәннәр буенча да, шул исәптән татар теле һәм әдәбиятыннан да, мәгълүмати ресурслар саны артты. Татар теле дәресләрендә цифрлы белем бирү ресурсларын куллану укучыларда уку, язу күнекмәләрен формалаштыру һәм үстерү, кирәкле материал табу, укучыларның сүзлек запасын баету, татар телен өйрәнүгә мотив формалаштыру кебек бурычларны үтәргә мөмкинлек бирде. Болар – күп очракта татар телен мөстәкыйль рәвештә өйрәнер өчен булдырылган проектлар. Татар теле һәм әдәбияты курсы өчен эчтәлек ягыннан сыйфатлы, балалар өчен кызыклы, заманча технологияләрне кулланып ясалган электрон платформалар әлегә юк.Бу проблема дистанцион уку вакытында бигрәк тә кискен чагылды. Күпчелек укытучыларга татар теле дәресләрен WhatsApp мессенджеры ярдәмендә үткәрергә туры килде. Бүгенге көнә татар телендә белем бирүче, балалар белән аралашу, белемнәрен тикшерү мөмкинлеге булган интернет мәйданчык булдыру иң әһәмиятле бурычларның берсе.

Google Classroom платформасында татар теле һәм әдәбиятын, мәдәниятен өйрәнү максатыннан интернет мәйданчык булдыру – укучылар, әти-әниләр, укытучылар һәм мәгариф учреждениеләре өчен бик актуаль проект.

Уку елы дәвамында бу проект нигезендә Google Classroom платформасында “Фәнсөяр” мәйданчыгы булдырылды. 9 нчы сыйныф укучылары бу мәйданчыкта татар теле буенча интерактив күнегүләр, онлайн викториналар эшләделәр, ребус, кроссвордлар чиштеләр, интернет челтәре проектларын төзеделәр. “Фәнсөяр” мәйданчыгы укучыларның мөстәкыйль эшләү күнекмәләрен үстерергә, алдынгы мәгълүмати технологияләр белән эшләү осталыгын арттырырга; татар телен, әдәбиятын һәм мәдәниятен өйрәнүгә кызыксынуларын көчәйтергә ярдәм итте. Бу проектның эш нәтиҗәсе Мәгариф министрлыгы сайтына урнаштырылды.

Проектная работа: интернет площадка (платформа) «Фәнсөяр»:
https://disk.yandex.ru/d/TMu3GGr4Qd9-HQ

БӨТЕНРОССИЯ “ТУГАН ТЕЛ” МАСТЕР-КЛАСС БӘЙГЕСЕ

2021 нче елның 22–24 март көннәрендә Казан шәһәренә илебезнең 48 төбәгеннән Ана теле (рус, татар, чуваш, мари, удмурт) укытучылары Бөтенроссия мастер-класс бәйгесендә көч сынашырга җыелдылар. Татарстан Республикасыннан, Россия регионнарыннан (Төмән, Ульян, Пенза, Омск, Әстерхан, Свердлау, Оренбург, Красноярск өлкәләреннән һәм Башкортостан, Удмуртия, Чувашстан, Мордовия Республикаларыннан) катнаштылар. Бу мәртәбәле бәйге 3 турдан торды. Беренче читтән торып башкарылган турда укытучылар зур сынау үттеләр. Видеодәрес, укучыларның һәм укытучының эш нәтиҗәләрен күрсәткән портфолио профессиональ жюри тикшерүләрен узды.Бәйгенең читтән торып этабында республика районнарыннан 78 мөгаллим һәм ил төбәкләреннән 17 туган (татар) тел һәм әдәбияты укытучысы катнашты. Йомгаклау этабына 50 туган тел һәм әдәбият укытучысы, шул исәптән 17 татар теле укытучысы, 10 рус теле, 6 чуаш, 4 мари, 2 мордва теле укытучылыры һәм Россия субъектларыннан 10 туган (татар) теле һәм әдәбияты укытучысы узган. Алар арасында шәһәребезнең 27 нче урта мәктәбе татар теле һәм әдәбияты укытучысы Александрова Алсу Исмәгыйль кызы да бар иде.

Бәйгенең беренче көнендә һәр укытучы үзенең эш тәҗрибәсендә актив кулланылып килгән метод, алым, технологияләрне тәкъдим итте. Мастер-класста укытучының һөнәри осталыгы, сөйләм техникасы, аудитория белән эшләү дәрәҗәсе игътибар үзәгендә булды. Алсу Исмәгыйль кызы иҗади фикер йөртү технологиясенә нигезләнгән “Фикерләр өйрәтмә, фикерләргә өйрәт” дигән темага бик кызыклы, мавыктыргыч мастер-класс тәкъдим итте.

Икенче көнне һәрбер конкурсант “Мәдәниятләр диалогы” дигән темага проект күрсәтеп, үзләренең алдынгы тәҗрибәләре белән уртаклаштылар. Алсу Исмәгыйль кызы комиссия алдында “Мәдәниятләр диалогы музее” проектын яклап чыкты. Толерантлы шәхес тәрбияләүдә, төрле милләт балаларының аралашу культурасын формалаштыруда музейларның роле бик зур. Музейлар - кешелек дөньясы, халык, милләт хәтере генә түгел. Алар -

укучыларны тәрбияләү, аларга педагогик тәэсир итү чарасы да. Алсу Исмәгыйль кызы үзенең проектында шуларны ассызыклап үтте.

Өченче турда конкурсантлар түгәрәк өстәл янында әңгәмә үткәрделәр. Комиссия биргән сорауларга җавап бирделәр, туган телне үстерү, укучыларны кызыксындыру юлларын барладылар.

Дулкынланып, өметләнеп көткән конкурсның бүләкләү тантанасы Казан шәһәренең **Идел буе дәүләт физик культура, спорт һәм туризм академиясендә** үтте. Татарстан Республикасы мәгариф һәм фән министры Илсур Гәрәй улы Хадиуллин бәйрәмне ачып җибәрде. Үзенең чыгышында ана теленең роле, аны үстерү, саклау турында сөйләде. Бөтенроссия бәйгесендә катнашкан укытучылар бер-бер артлы сәхнәгә чакырылдылар.Аларга дипломнар, истәлекле бүләкләр, чәчәк бәйләмнәре тапшырдылар. Һәм, ниһаять, 50 катнашучы арасыннан 2 нче призлы урын яулаган Түбән Кама шәһәре 27 нче урта мәктәбе татар теле һәм әдәбияты укытучысы Алсу Исмәгыйль кызы Александрова бүләкләнде.

Мастер-класс

Тема: “Фикерләр өйрәтмә, фикерләргә өйрәт.

Максат: Укытучыларның һөнәри үсешенә шартлар булдыру; татар теле һәм әдәбияты дәресләрендә иҗади фикерләү технологиясенең алымнары белән таныштыру, әлеге алымнарны практик кулланырга өйрәтү.

Кулланылган технология: Иҗади фикерләү технологиясе.

Алымнар: “Сәйлән җыю” уены, Шед системасы, “Үстерешле канун”, “Киләсе хәреф”алымнары.

Үткәрү формасы: Мастер-класс.

Җиһазлау: Компьютер, проектор, презентация, плакат, картиналар, кәгазь битләре, маркерлар.

Мастер-класс барышы.

I. Оештыру, мастер-класс эшчәнлегенә мотивация булдыру. Мастер-классның максатын билгеләү.

- Исәнмесез, хөрмәтле хезмәттәшләрем! Мин сезне барыгызны да мастер-класста күрүемә бик шатмын. Мастер-классны “Фикерләр” мультфильмнан өзек карау белән башлап җибәрәсем килә.

- Мультфильмда нинди фикерләр турында сүз барды?

Көтелгән җавап: акыллы, мәрхәмәтле, шаян, усал, сәер фикерләр.

- Традицион укытуда нинди фикерләрне үстерү өстендә эшли идек?

Көтелгән җавап: акыллы, мәрхәмәтле фикерләр.

- Ә кайсы фикергә игътибар җитми ?

Көтелгән җавап: сәер фикергә.

- Ә ни өчен аны сәер фикер дип атаганнар, нинди фикер соң ул?

Көтелгән җавап: эзли, йөри, бер урында гына тормый.

- Димәк, традицион дәресләрдә укучыларны тынгысызламыйча гына,проблемалар тудырмыйча гына укытучы, әзер материалны бирә. Укучылар аны кабул.итә. Репродуктив фикер йөртүен үстерә. Ә бүген яңа стандартлар нигезендә без укучыларга әзер материал бирергә тиеш түгел. Укучы аны үзе эзләп табарга тиеш. Мондый эшчәнлек эзләнү эшчәнлеге дип йөртелә. Эзләнүнең асылы нидән гыйбарәт соң? Укучы нәрсә эзли? Ул үзендә туган сорауга җавап, килеп чыккан проблеманы хәл итү ысулын эзли. Фикри эзләнү - катлаулы процесс. Эзләнүләр продуктив һәм иҗади фикер йөртү күнекмәләрен үстерә, фикерләргә өйрәтә.

Мастер классның темасы: “Фикерләр өйрәтмә, фикерләргә өйрәт” (Иммануил Кант).

Укучыларның эзләнү эшчәнлеге аша продуктив һәм иҗади фикер йөртү күнекмәләрен ничек үстерергә? Нинди технология, метод һәм алымнар бу максатка ирешергә мөмкинлек бирә.

Проблемалы, үстерешле укыту технологияләрен мисалга китерер идем. Бу технологияләрдә бик күп алымнар, эш төрләре һәм уеннар бар. Мин бүген сезгә иҗади фикерләү сәләтен үстерүгә ярдәм итүче берничә уен, алым тәкъдим итәм.

II. Төп өлеш

Татар әдәбияты дәресе. Укучылар әсәр белән таныш түгел, ә авторы турында алдагы сыйнфыларда мәгълүмат бирелгән.

1. Фокус төркем белән эш

Фокус төркемгә әсәр исемен, авторның туу һәм вафат булган елларын, автор туган республика һәм районны ачыкларга кирәк булачак.

1 төркемгә авторның туу һәм вафат булган елларын, автор туган республика һәм районны ачыкларга Шед системасы ярдәм итәчәк.

Шед системасы-даталарны истә калдыру яисә табу өчен кулланылан торган система.Махсус фраза яки сүздәге хәрефләр саны истә калдырасы, табасы дата белән туры килергә тиеш.

Мәсәлән, Клеопатраның туган елын истә калдыру өчен "царица-красавица" фразасы ярдәм итә. ("царица" сүзендә 6 хәреф, "красавица" сүзендә - 9).

Димәк, Клеопатра безнең эрага кадәр 69 нчы елда туган.

Сезгә махсус ике җөмлә бирелә, сүзләрдәге хәрефләр саны ярдәмендә тиешле даталарны табарсыз, ә җөмләләр авторның туган җиренә ишарә ясый.

Бирем:

1930- Ә Татарстан бай республика

1995- Ә педагогия училищесы көчле

-2 төркемгә әсәр исемен ачыкларга 3 төрле алым ярдәм итәр.

“Үстерешле канун” алымы

Өч сүз бирелә, беренче ике сүз икенче баганадагы сүзләр белән билгеле бер мөнәсәбәттә тора. Өченче сүзгә дә шундый мөнәсәбәттә торган сүз табарга кирәк.

Мәсәлән,

ХӘРЕФ - И

ҖӨМЛӘ КИСӘГЕ-ИЯ

СҮЗ ТӨРКЕМЕ - ?

Бирем:

хайван	**төлкеләр**
агач	**тирәкләр**
кош	?

“Киләсе хәреф” алымы

Сүздәге һәрбер хәрефне алфавитта үзеннән соң килгән хәреф белән алмаштырып язу.(Түгәрәк буенча “я” хәрефе “а” белән алыштырыла)

Бирем:

СОЧЙАМ-ТӨШКӘН

“Тартмалар” алымы (темница)

ж	**к**	**д**
а	**и**	**ү**
ә	**с**	**р**

Һәр хәреф бер тартмада урнашкан, шуның формасына карап бирелгән код ярдәмендә хәрефләрне табарга

Бирем: 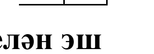

2. ЗАЛ белән эш

Мин сезгә “Сәйлән җыю” уенын тәкъдим итәм. Сәйлән- вак пыяла төймәчекләр. Шул төймәчекләрне җыеп муенсага, калфакка тезү өчен матур-матур бизәкләр, сәнгать әсәрләре тудыралар. Бу процесс уен шикелле җиңел, шул ук вакытта иҗади да. Бу уенда да кечкенә генә кисәкләрне, өлешләрне берәм-берәм җыеп бер мәгънә, төшенчә китереп чыгарырга тиешбез.

- Хөрмәтле коллегалар! Сезнең каршыгызда картина. Аның үзәгендә без ир-атны күрәбез, аның кулында китап. Ләкин йөзе дә, кулындагы китап исеме дә безгә билгеле түгел. Димәк, без язучының һәм әсәрнең исемен ачыкларга тиешбез.

- Картина нинди дә булса мәгълүмат бирәме? Безгә аны сәйлән бөртекләре шикелле берәм-берәм җыярга кирәк.

- Язучының яшәгән чорын ачыйклыйбыз.Бу язучы турында сез барыгызда беләсез, ә кайберләрегезнең аны күргәне дә бардыр. Мәгълүмат кысылды.

Көтелгән җавап: 20нче гасыр урталары 21нче гасыр башлары.

- Язучының кайсы яктан, төбәктән икәнлеген әйтә алмасак та, республикасын әйтергә була.Сез моны кайдан белдегез?

Көтелгән җавап: картинада Казан кремле сурәтләнгән.

1 нче рәсем. Казан кремленә игътибар итегез әле. Бүгенге Казан кремле белән картинадагы кремль арасында нинди аерма бар? Ни өчен?

Көтелгән җавап: картинада Кол Шәриф мәчете юк. Димәк, автор 2005 нче елга кадәр вафат булган. Кол Шәриф мәчете рәсми төстә 2005 елның 24 июнендә Казан меңьеллыгына ачыла.

2 нче рәсем. Журнал, такта, акбур.

Көтелгән җавап: укытучы әсбаплары.

- Димәк, язучы булудан тыш укытучы булган.

3 нче рәсем. Диңгез, флот, баш киеме.

Көтелгән җавап: хәрби флотта хезмәт иткән.

4 нче рәсем. Казан Дәүләт университеты.

Көтелгән җавап: Казан Дәүләт университетында укучы , бәлки укытучы булган.

5 нче рәсем. Авыл рәсеме.

Көтелгән җавап: иҗатында төп тема- авыл темасы.

- Авторны атый аласызмы?

Көтелгән җавап: Мөхәммәт Мәһдиев.

6 нчы рәсем (өстәмә). Мәчет. Иж-Бубый мәдрәсәсе турында беренчеләрдән булып Мөхәммәт Мәһдиев күтәреп чыга. Хезмәтләр яза.

7 нче рәсем (өстәмә). Дүрт тополь.

Үзенең истәлекләрендә Мөхәммәт ага болай дип язган: “Йорт өчен урын сайлаганда, эти, үзенең күршесе Гыйбадулла карт белән сөйләшеп, аның ындырын алган һәм чирек гектарлы урында бакча ясаган. Шул ындырга ул иң башта дүрт тополь утырткан. Ул топольләр хәзер бик юан һәм бик җәенке. Әни барлыгы тугыз бала тапкан. Бишесе үлгән. Аларның кабере дә билгесез. Безнең гаиләдән бары тик дүрт кеше үсеп дөньяга чыкты. Мин хәзер уйлап куям: эти нигә инде тугыз яки ун тополь утыртмады икән?”

III. Рефлексия

- Эзләнү эшчәнлеге нәрсәгә китерде?

Көтелгән җавап: продуктив һәм иҗади фикер йөртү күнекмәләрен үстерә.

- Эзләнү, иҗади фикер йөртү нәрсәгә кирәк икән соң ул?

“Фикерләр” мультфильмының дәвамын карау.

- Әйе, сәер фикерләр булганда, ягъни эзләнүле эшчәнлек вакытында гына яңа ачышлар уйлап табыла.

Пузикова Ольга Сергеевна,
учитель русского языка и литературы высшей квалификационной категории МБОУ «Гимназия №32» НМР РТ, лауреат Всероссийского конкурса мастер-классов учителей родного языка и литературы «Туган тел» в 2021 году

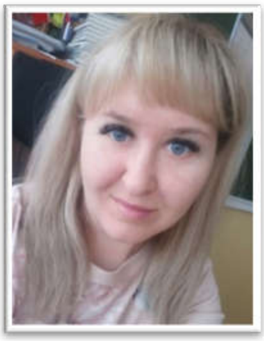

Пузикова Ольга Сергеевна, учитель русского языка и литературы высшей квалификационной категории МБОУ «Гимназия №32» НМР РТ, лауреат Всероссийского конкурса мастер-классов учителей родного языка и литературы «Туган тел» в 2021 г., победитель республиканского конкурса

грантовой поддержки профессионального роста учителей общеобразовательных организаций Республики Татарстан в номинации «Учитель-наставник» в 2019 году.

Ольга Сергеевна – творческий учитель, обладающий высоким уровнем педагогического мастерства, находящийся в постоянном поиске новых методов обучения. Учитель активно осваивает современные технологии, успешно применяя их в урочной и внеурочной деятельности. Большое внимание педагог уделяет работе с одаренными детьми. За последние три года Ольга Сергеевна подготовила 7 победителей и 14 призеров муниципальных предметных олимпиад по русскому языку и литературе, 36 победителей и призёров научно-практических конференций муниципального и республиканского уровня. Её выпускники показывают высокие результаты на экзаменах, средний балл ЕГЭ по русскому языку в 2021 году составил 80,8 балла, 17 учеников получили от 84 до 98 баллов.

Ольга Сергеевна – человек высокой культуры, занимающий гуманистическую позицию по отношению к обучающимся. Её отличают искренняя заинтересованность в результатах своего труда, высокая эрудиция и отличное знание особенностей преподавания русского языка и литературы. Работая над внедрением технологии индивидуального стиля в учебной и внеурочной деятельности, она эффективно использует авторскую программу по работе с творчески одаренными детьми. Обладая высоким профессионализмом, высокими организаторскими способностями, педагог решает задачи создания в классах микроклимата, способствующего повышенной мотивации ребенка к учебе. Учитель успешно решает проблему информационной уплотненности программ повышенной трудности через поиск новых путей в развитии мышления и эмоциональной сферы ребенка.

Имея необходимый опыт работы и отличные знания по предмету, Ольга Сергеевна является старшим экспертом региональной предметной комиссии по русскому языку и литературе по проверке заданий ЕГЭ и ОГЭ с развернутым ответом. Накопленным опытом педагог активно делится с коллегами, проводя мастер-классы на республиканских и муниципальных конференциях и семинарах. С 2017 года Пузикова О.С. руководит муниципальным методическим объединением учителей русского языка и литературы Нижнекамского муниципального района РТ.

Ильгузина Людмила Петровна,
учитель чувашского языка и литературы первой квалификационной категории МБОУ «Гимназия-интернат №34» НМР РТ, участник Всероссийского конкурса мастер-классов учителей родного языка и литературы «Туган тел» в 2021 году

МАСТЕР-КЛАСС

Добрый день, уважаемое жюри, коллеги.

Ырӑ кун, пурне те!

Ман пата кам хастар – ҫавсене тухма ыйтатӑп. Халӗ эпӗ сире галстуксем салатса паратӑп. Ҫак галстуксем патне эпир каярах ҫаврӑнса ҫитӗпӗр, хальлӗхе галстук тӗсне кура ушкӑнласа ларса сӗнетӗп.

1-мӗш ушкӑн: сирӗн сарӑ тӗслӗ галстуксем. Сарӑ тӗсе - чӑвашсен юратнӑ тӗсӗсӗр пуҫне - хӗвел, ӑшӑ, чӑвашсене ҫутта кӑларакан И.Я.Яковлевпа ҫыхӑнтарӑпӑр.Яковлев калавӗсенче ӑса вӗрентекен вырӑнсене тупмалла. (Пулӑ тытни, ….)

2-мӗш ушкӑн: сирӗн ушкӑнӑн галстукӗсем хӗрлӗ тӗслӗ. Хӗрлӗ - асӑрхануллӑх, вӑрҫӑ тӗсӗпе ҫывӑх. Вӑрҫӑра пур этем те пӗтӗм вӑйне пухса пӗр шухӑшлӑ пулса - тӑшмана хирӗҫ тӑма пултарать. Сирӗн валли ӗҫ-вӑрҫа хутшӑннӑ ҫыравҫӑсемпе поэтсен пултарулӑхӗнче ҫынсем пӗр-пӗрне пулӑшнине кӑтартакан вырӑнсене аса илесси.

3-мӗш ушкӑн: сирӗн ушкӑнӑн паян репортерсем пулса, паянхи ӗҫсене сӑнласа пама пултармалла. Видеоролик, видеосюжет евӗрлӗ материал хатӗрлемелле.

Юлашкинчен икӗ ушкӑн хӑйӗн ӗҫӗсене тӑвать, кайран вара пӗтӗмлетсе доска ҫине ҫыпӑҫтарса хурать.

Ĕçсене пĕтĕмлетнĕ май, манăн сире пĕчĕк притча аса илтерес килет. Пĕр çын хăйĕн вĕрентекенне тĕрĕслесе пăхас тесе юлташне çакна каланă: манăн ыйту вĕрентекене шухăша ярать! Юлташĕ унпа килĕшмен. Хайхи ирхине хиртен пĕр лĕпĕше тытса килет те ăна аллисенм хушшине курăнмалла мар хурса вĕрентекенне çакăн пек ыйту парать: «Ман алăри япала чĕрĕ е чĕрĕ мар?» Хăй çав вăхăтра çапла шутлать: «Чĕрĕ тесен – эпĕ лĕпĕше лапчăтса вĕлерĕп, чĕрĕ мар тесен – сывах хăварăп. Çакăн пек эпĕ хамăн вĕрентекенрен ăслăрах пулăп», тесе шутлать. Вĕрентекен çак çыннăн ыйтуне илтсен « Веçех санăн аллунта!» - тесе хуравлать

Хамăрăн мастер-класа флешмоба вĕçлес килет.

Дай пять.

ЯруллинаГелюсяСаетгараевна,
учитель родного языка и литературы высшей квалификационной категории
МБОУ «Лицей №35», победитель муниципального этапа,
участник зонального этапа конкурса «Учитель года - 2021»
в номинации «Лучший учитель татарского языка и литературы”

Гелюся Саетгараевна работает над методической темой «Использование на уроках родного языка информационно-коммуникативных технологий как фактор повышения качества образования». Ее отличает пытливый ум, организованность, высокая эрудиция, умение мыслить самостоятельно и творчески, чему она пытается научить своих обучающихся. При 100% успеваемости качество знаний ее обучающихся остается неизменно высоким: по родному языку - 100%, по литературе – 100%.

Гелюся Саетгараевна в течение многих лет участвует в подготовке олимпийского резерва при Центре внешкольной работы с одаренными детьми. Её воспитанники ежегодно прославляют Нижнекамск на республиканской предметной олимпиаде по татарскому языку и литературе (Ахметова Эльвина, ГильмуллинаКамиля, СагитоваСамира). Также ученики Яруллиной Г.С. – победители и призеры всероссийских и республиканских конференций и конкурсов: Всероссийский конкурс научно-исследовательских и творческих работ учащихся “Литературный Татарстан; Республиканская юношеская научно-исследовательская конференция имени С.С. Молодцова; Поволжская юношеская научно-практическая конференция “Я – исследователь; Республиканский конкурс чтецов «Тугантелем – серле тел»; региональная научно-практическая конференция «Школьники – науке XXI века»; Республиканский творческий фестиваль учащихся им. Г. Афзала; Региональная научно-практическая конференция школьников «Тукай укулары» и другие.

Имеющийся у Яруллиной Г.С. опыт позволил ей разработать авторскую образовательную программу национально-регионального компонента “Чулманэнҗеләре” (рецензент: кандидат педагогических наук, зав. кафедрой педагогики и педагогической психологии НФ Казанского инновационного университета Р.Ф. Гатауллина); методическую разработку «Сборник диктантов для 5-8 классов» (утверждена доцентом ТГПУ В.А. Гариповой); методическую разработку в сборнике ресурсного центра по подготовке к олимпиадам по татарскому языку и литературе и др.

Приняла участие в экспериментальной деятельности Всероссийской экспериментально-творческой группы педагогов ЦПИ и РО «Новый век» по теме «Применение инновационных педагогических технологий в урочной и внеурочной деятельности»; ведет инновационную деятельность по теме «Отработка модели сетевого взаимодействия с целью передачи лучших образовательных практик для повышения эффективности деятельности образовательных организаций» при ФГБОУ ВО «НГПУ».

“Бала – өстенә һәртөрле бизәк төшерү мөмкин
булган бәһалы җәүһәр,
яки һәрнәрсәне язарга яхшы булган ак кәгазьдер ”
Р. Фәхреддин

МАСТЕР-КЛАСС.
МӘГЪЛУМАТ БЕЛӘН ЭШЛӘҮНЕҢ БЕР ЫСУЛЫ БУЛАРАК ХӘТЕР КАРТАСЫ АЛЫМЫН КУЛЛАНУ.

Максат:Укытучыларның һөнәри үсешенә шартлар булдыру; татар теле һәм әдәбияты дәресләрендә хәтер картасы алымнары белән таныштыру, әлеге алымны практик кулланырга өйрәтү.

Экрандагы рәсемнәрдә сез нәрсәләр күрәсез, аларның охшаш һәм аермалы яклары нәрсәдә?

- *Дискета, флешка, каты диск??*
- *Охшаш яклары: мәгълуматны саклау өчен,*
- *Аермалы яклары: хәтере күләме*

- Әйе, көннән-көн мәгъламут арта, кеше төрле мәгълуматларны истә калдыру өчен төрле җайланмалар, төрле алымнар куллана. Шул алымнарның берсе турында без бүген сезнең белән танышырбыз.

Шулай итеп, минем мастер –классымның темасы:

<u>Мәгълумат белән эшләүнең бер ысулы буларак хәтер картасы алымын куллану</u>

Алымның авторы Британ галиме һәм бизнесмены Тони Бьюзен.

Инглизчә бу алым "mind maps" - майндмэпинг дип атала. «mind» сүзе «акыл» ә «maps» сүзе «карта» дигәнне аңлата. Тәрҗемәсе сез экраннарда күрсәсез.

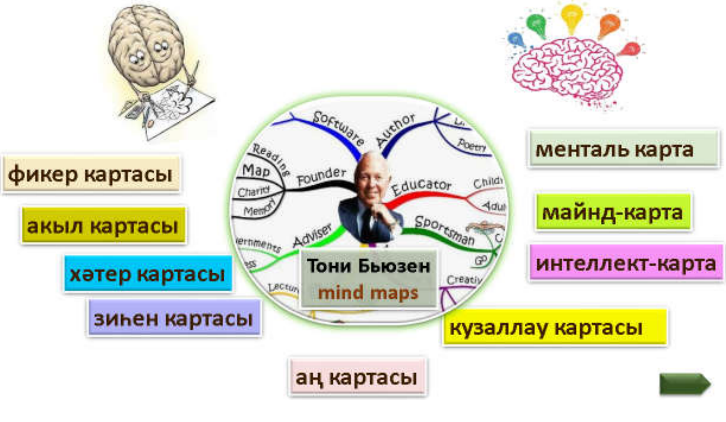

- Сезгә кайсы тәрҗемә күбрәк ошый?

- Без укучылар белән хәтер картасы дигән тәрҗемәне сайладык, һәм туган тел һәм әдәбияты дәресләрендә бу алымны уку материалларын истә калдыру, хәтергә төшерү, кабатлау максатларыннан кулланабыз.

Хәтер картасы - мәгълүматны кабул итү, эшкәртү һәм истә калдыру процессларын, иҗадилыкны, хәтер һәм фикерләүне үстерү коралы.

- *Дәресләрдә белем алуның стандарт ысуллары*
- *Текст белән эшләшәндә күбрәк нинди ысуллар кулланасыз? Татар теле дәресләрендә, яки математикада күбрәк кагыйдә өйрәнү, таблицалар тутыруга кайтып кала.*

Стандарт ысулларның житешсезлекләре:

Мәгълүматны истә калдыруы кыен.

Бертөрлелек мәгълүматны кабул итү мөмкинленген киметә

Хәтер картасын ясауның төп шартлары: иҗадилык, төсле карандашлар, маркерлар куллану, сәгать йөрешендә уку....

Татарстан темасыны хэтер картасы ясау:
1. Төп идея – Татарстан
2. Табигате- елгалары-Идел - Чулман – Агыйдел – Нократ
3. Шәһәрләре- Казан –Иннаполис – Чаллы –Түбән Кама – Әлмәт – Алабуга
4. Тагын нинди мәгълүмат ала алдык?

- Авыл хуҗалыгы турында
- Кара алтын
- Татарстан спорт үзәге, бик күп терле спорт ярышлары Татарстанның башкаласы – Казан шәһәрендә үткәрелә: 2013 ел – Студентлар универсиадасы; 2018 ел - Халыкара футбол уеннары, һ.б. Күптән түгел генә фигуралы шуу буенча Россия ярышлары уздырылды
- Татарстанның төзелеше, сәнәгате
- Болар барсы да Татарстанның үсеше һәм киләчәге

Татарстанның иң зур байлыгы ул – аның күпмиллэтле халкы. Татарстан презеденты Рөстәм Нургалиевич Миннехановның указы буенча, республикабызда 2021 нче ел Туган телләр һәм Халыклар дуслыгы елы дип игълан ителде.

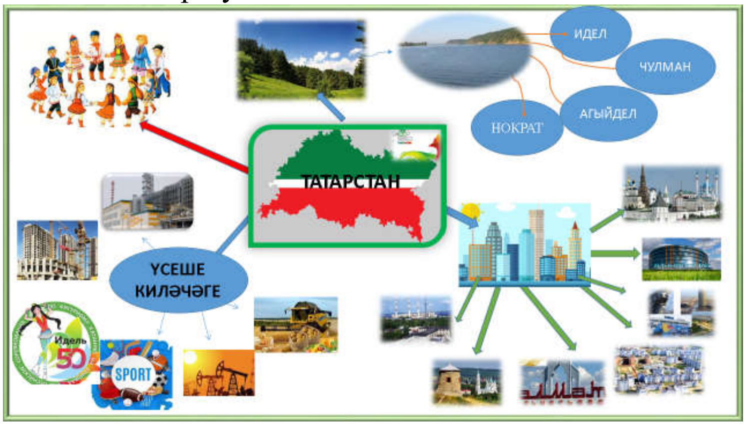

- Татарстанда ничә төрле милләт вәкиле яши? Бу сорау Халыклар бердәмлеге көненә багышланган Бөтенроссия этнографик диктантта да бар иде. (Слайт) Сан буенча беренче урында – татарлар, икенче руслар, өченче – чувашлар. Ә менә киләсе халык саны исәбен алу ничек күрсәтер? 2021 нче елда Бөтенроссия халык санын исәпләү үткәреләчәк (1 апрель-230 апрель) (2020 елның октябереннән күчерелде)

- Ә хәзер төркемнәрдә хәтер – картасы төзиячәкбез. *(1 төркем татар милләте, 2 төркем-рус милләте) Һәр төркем үз картасын яклый.*

- Бик зур рәхмәт, коллегалар.

- Әйе, хәтер-картасын менә шулай итеп укычылар да үз куллары белән ясый алалар. Ләкин бүгенге көндә укучыларның кулларында төрле гаджетлар, алар мәгълуматны күбрәк интернеттан алалар. Шуңа күрә, укучыларны тагын да кызыксындыру өчен төрле кушымталардан , программаларда файдалана алабыз. Шулардан берсе, бабл.ас кушымтасы (https://bubbl.us/) (Слайт)

Яки хмайнд программасы (https://xmind-map.ru/) *(Карталар белән таныштыру)*

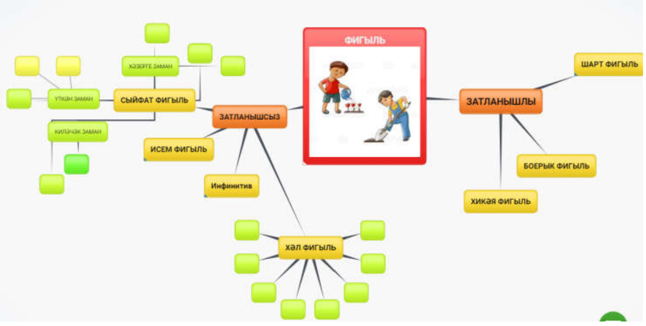

- Нәтиҗә ясап, хәтер- кратасының уку эшчәнлегендәге ролен әйтеп китегез әле?!

(Уку сыйфатын яхшырта, үзлектән өйрәнү мөмкинлеген тудыра һ.б.)

«Бөек мәгърифәтче Ризаэтдин Фәхретдиннең түбәндәге сүзләре бар: “Алтын булачак бер шәкертне туфрак итеп җирдә калдырган укытучы да һәм туфрак булачак бер баланы алтын итә белгән укытучы да бар”.

Үзебезнең эшебез, гамәлебез, сүзебез белән, каршыбызда утырган балаларны алтынит алсак иде дигән теләк белән мастер-класымны тәмам итәм. Игътибарыгыз , һәм миңа ярдәмегез өчен бик зур рәхмәт!

Ахмадиева Рузиля Рафаэловна,
учитель татарского языка и литературы первой квалификационной категории
МБОУ «Лицей №14» НМР РТ,
призер муниципального этапа конкурса «Учитель года - 2021»
в номинации «Лучший учитель татарского языка»

Рузиля Рафаэловна – педагог высокой квалификации. Она является победителем V Всероссийского конкурса профессионального мастерства «Педагогическая статья», победитель конкурса профессионального мастерства «Современный педагог - 2021» в номинации “Лучший мастер-класс”, победитель муниципального конкурса чтецов "Живая классика", победитель III Открытого Регионального фестиваля-конкурса национального татарского искусства "Бәхет йолдызы" в номинации "Художественное слово", лауреат IIстепени премии имени Клары Булатовой в номинации «Литература», призер IX Республиканского консурса молодых писателей "Иделем акчарлагы" в номинации "Драма".

Ахмадиева Р.Р. - грамотный, творчески работающий педагог, понимающий проблемы современной школы, постоянно стремящийся к самообразованию, самосовершенствованию. Ее ученики – победители и призеры муниципального этапа олимпиады по татарскому языку и литературе, победители всероссийского конкурса чтецов «Я говорю стихами о войне…», VIII Открытого Регионального фестиваля-конкурса татарского национального искусства "Бәхет йолдызы", призеры разных конференций.

В области обеспечения информационной основы деятельности Рузиля Рафаэловна использует инновационные технологии в практической деятельности, активно распространяет свой опыт через выступления на семинарах, научно-практических конференциях, форумах различного уровня.

Рузиля Рафаэловна настойчиво добивается поставленной цели. Молодая, целеустремленная, отзывчивая, дисциплинированная, любящая и уважающая детей, видящая в каждом ребенке большой потенциал, пользуется заслуженным авторитетом у обучающихся и педагогов.

Мастер-класс **«Яңа биттән”**

Беләсезме, кичә тормыштагы безгә ишелеп төшкән эмоцияләрдән бераз гына арынып тору максаты белән, үземә бирелгән бүләкләрне карап утырдым. Алар арасында менә шундый искиткеч матур китап та бар иде. Төп үзенчәлеге – ул илһамландыра. Шуңа күрә бүгенге мастер-классымны да мин “Яңа биттән” дип атарга уйладым.

“Еш кына тормышымны яңа биттән башлыйм” дип әйтергә яраталар. Без бу фразаны тормышта да, әдәбиятта да очратабыз. Чөнки әдәбият тормыш белән бергә үрелеп бара. Тормыш, мәктәп турында сөйләшә башлаганбыз икән, үзеннән-үзе сорау туа: «Мәктәптә иң яраткан фәнегез нинди иде?»

(Химия, биология, математика)...Җавапларыгыз өчен рәхмәт.

Замана укучысына бу сорауны бирсәң, алардан да шундыйрак җавап ишетергә туры килер иде. Чөнки укучыга китап укып, аның эчтәлеген сөйләүгә кайтып калган әдәбият дәресләре инде кызык түгел. Ә 45 минут вакыт эчендә укытучы укучыга текстны һәрвакытта да тулы һәм аңлаешлы итеп җиткерә алмый. Без үзебез балалар дәресләребезгә теләп йөрерлек итеп укытырга тиеш. Ә баланың яңалыкны ачу шатлыгы, күбесенчә, укытучыдан тора.

Уку-укыту процессына яңа технологияләрне кертеп җибәрү бүген көн тәртибенә куелган мәсьәлә. Шуңа да, үземнең дәресләремдә теманы аңлаешлы һәм төпле үзләштерергә ярдәм итүче - квант технологиясен кулланам.

Квант методы универсаль, барлык өлкәләрдә дә эшли һәм гаҗәеп нәтиҗәләргә ирешергә мөмкинлек бирә.

Ул текст белән эшләгәндә гадәти рамкалардан чыгарга ярдәм итә һәм берничә позицияне үз эченә ала:

1)Беренчесе - төп (төп сүз, төшенчәләр, тезислар, схемалар яки таблица һәм сораулар)

2)Өстәмә (театр, поэзия). Эш тәртибе болай:

Материалабыз – текст.

Укучыларны дүрт төркемгә бүләбез:

- беренче төркем тексттан 10-15 төп сүзне аерып ала;
- икенче төркем схемасын ясый;
- өченче төркем сораулар әзерли;
- дүртенчесе эчтәлеген яза. Барлык укучылар да текстны укып, биремнәрне үтиләр.

Төркемдәге укучылар мөһим бер шартны истә тотарга тиеш: алар әзерләгән материал бу тексны укымаган һәм барлыгын да белмәгән кешегә дә аңлаешлы булырга тиеш. Аннан соң һәр төркем үз эшен презентацияли.

Әйдәгез бу метод белән эшләп карыйк.

Хөрмәтле коллегалар, Сезнең каршыгызда текст бирелгән, тик ул ак кәгазь бите белән капланган. Аны укыр алдыннан, кечкенә генә видеоролик карап китәрбез.

Видео (1 минут)

- Бу видео нәрсә турында?
- Ятимлек, балалар турында.
- Сез ятимлек турында нәрсә әйтә аласыз?
- Ятимлек ул - балачактан әти-әнисез, яклаучысыз-саклаучысыз калган балаларның ачы язмышы (башка вариантлар да булырга мөмкин).
- Димәк безнең текстыбыз нәрсә турында булачак?
- Балалар йорты, ятимлек турында.
- Дөрес, ятимлек турында.
- Текстны бер кат укып чыгабыз. Кайсыгыз укый? Рәхим итегез.

Ятимлек

Таң вакыты... Янсурның тәрәзәгә төбәлгән моңсу күзләре кояшның җылы нурлары белән очрашты. Күк йөзедәй мөлдерәмә тулы күзләр кемнедер көтә, кемнедер сагына... Кемне?! Үзенең газиз, яраткан, кадерле кешесе – әнисен. Ул ышана: аны әнисе кайчан да булса килеп алачак. Әйе, әйе, алачак! Аның да бит әнисенең йөрәк җылысын тоеп яшәргә хакы бар. Аны да әнисе иртән чәчләреннән сыйпап уятыр, тәмле коймаклары белән сыйлап чәйгә чакырып, йөзенә кагылыр, “Сабыем, уяндыңмы, җаным?” дип бар җылысын, назын биреп, кысып-кысып кочаклар. Янсур бу җылы кочакта эреп, бар күңеле белән әнисенең күкрәгенә сыеныр. Һәм үзен җир йөзендәге иң бәхетле бала итеп тояр... Әйе, әйе, ул ышана... Аның уйларын тәрбиячеләр тавышы бүлдерде: “Хәерле иртә, уянабыз, хәерле иртә!!!”.... Тик тәрәзә аша сузылып кергән кояш нурлары гына төне буена бер күз йоммаган нәни Янсурның чәчләреннән сыйпап, күз яшьләрен сөртә иде кебек... (Әхмәдиева Р.Р.)

Рәхмәт. Хәзер текст өстендә эшләүгә керешәбез. Бирем:

беренче төркем төп 15 сүзне язып ала;

икенче төркем схемасын төзи;

өченче төркем сораулар яза;

дүртенче төркемгә кыскача эчтәлекне язарга кирәк булачак. Эшкә керештек.

Эш барышында һәр төркем янына килеп, аларның гамәлләренә бәя биреп барам.

Эшне тәгәлләү.

Беренче төркем сүзләрне укый, икенче төркем схеманы яклыйлар, өченче төркем сораулар яза, дүртенче төркем шигырь яза.

- Рәхмәт, коллегалар.

Әңгәмә:

- Сез квант технологиясе турында беләидегезме?
- (Ишеткәнем бар, тик бу метод белән эшләп караган юк иде).
- Бу технология Сезгә ошадымы? Дәресләрегездә кулланачаксызмы?
- Үзенчәлекле. Бу технологияне дәрестә куллану кирәк дип саныйм.
- Сезнеңчә квант укучыларга нәрсә бирә? Ни өчен кирәк?

- Квант методы нәтиҗәгә эшли. Укучыны текстның нәкь мөһим өлешен аеып ала белергә өйрәтә.

- Фикерләрегез өчен бик зур рәхмәт. Сезнең белән килешми мөмкин түгел.

Шәм кабызу.

Хәзер миңа өч кеше кирәк булачак, менә Сез биргә килегез әле, зинһар.

Бирем: шәмнәрне кабызу.

(Беренчесе тиз кабыза, икенчесе акрынак, өченчесенең җебе шәмгә баткан була. Кабызалар).

Әңгәмә.

- Сезгә шәмне кабызу авыр булдымы?

- Юк, кыенлык тудырмады.
- Сез нәрсә әйтә аласыз?
- Җебе бераз кыскарак иде, ә тулаем алганда уңышлы булды.
- Сүз сезгә.
- Минем җебе шәмгә баткан иде, казып чыгарырга туры килде, вакытны алды, тик мин тырыштым һәм сез күрсәткән предмет ярдәм итте.
- Рәхмәт. Төркемнәрегезгә рәхим итегез.

Укучылар да бит төрле була:

- беренчесе үзенең дәрескә нигә килгәнен аңлый;
- икенчесе аңлый, тик мотивациясе җитми;
- өченчесен әле әзер түгел, аны кабызып, дөрләтеп җибәрергә кирәк. Без исә, укытучылар, әлегә шәмнәр кебек укучыларның белемнәрен бер дәрәҗәгә күтәрергә тырышырга тиешбез.

Минем мастер-классым “Яңа бит”тән дип аталды.

Барысы да яңа биттән башлана....Торшыгызның инде күп өлеше дәфтәргә язылган булуы мөһим түгел. Һәрбер яңа адым – язмыш китабының яңа бүлегенең исеме ул, ә аның авторы – Сез үзегез.

Шуңа Сезгә дә истәлеккә бәхетнең үзе кебек ак битле китапчыклар таратам. Сез дә анда матур-матур фикерләрегезне язып бара аласыз.

Китапчык тарату.

Ялалова Зульфия Фаеловна,
учитель родного татарского языка и литературы первой квалификационной категории
МБОУ «Средняя общеобразовательная школа № 20»,
призер муниципального конкурса «Учитель года - 2021»
в номинации «Лучший учитель татарского языка»

Зульфия Фаеловна имеет высшее педагогическое образование, окончила Казанский федеральный университет в 2015 году по специальности «Педагогическое образование», в 2017 году окончила магистратуру по специальности «Филология. Литературная критика и редактирование». Победитель конкурса на соискание гранта «Наш новый учитель» в 2016 году, победитель конкурса по присуждению Премии имени Клары Булатовой в номинации "Художественная литература", призер IX Республиканского конкурса молодых писателей "Иделем акчарлагы" в номинации "Проза". На уроках учителя царит творческая атмосфера. Отлично знает методику преподавания и воспитания, эффективно использует свои профессиональные знания на практике и в педагогической деятельности. Зульфия Фаеловна является руководителем школьного театра «Яшь йөрәкләр». Её ученики становятся победителями и призерами различных олимпиад и конкурсов, результативно участвуют в научно-практических конференциях различного уровня.

Табигать бүләге.

“Табигатьне сакларга, аның кадерен белеп яшәргә кирәк!”- дип әйтәләр, шулай эшләсәң генә табигать тә сиңа ярдәм кулы сузачак. Бу чыннан да хак, гаҗәеп сүзләр, ышанмаска мөмкин

дә түгел, чөнки ул һәрдаим кеше баласын, шаккаттыруын дәвам итә, үзенең шифасы белән дәвалый.

Мин кечкенә чакта, күрше кызы бик нык авырып китте. Ул минем якын дустым, без аның белән гел белән бер- беребездән аерылмый идек. Болыннарда чәчәк җыярга, урманга барып серле җирләр юлларга ярата идек, тик нишләптер аның аяклары авыртып, ул тәмам аякларына баса алмый торган булды, күпме генә йөреп тә, файдасы тимәгәч, шифаханә ягына да кул гына селтәделәр. Шулай итеп, әбисе аны үләннәр белән дәваларга тотынды, мин аңа бу эштә бик теләп ярдәм иттем.

Безнең авыл матур якта урнашкан, анда чишмәләр, адаштыргыч урманнар да, искиткеч җирләр дә күп, авылда оҗмах почмагы яшеренгән сыман иде! Мондагы горур таулар араларына алып, җәннәт бакчасына алып керә һәм, иң гаҗәбе шул, бу таулардан челтерәп- челтерәп шифалы чишмә ага... Язиләне дә без шул чишмәгә алып барырга булдык. Ни әйтсәң дә, карт-корылар тәҗрибәлерәк бит, алар яхшыны яманнан аера беләләр, дарулар белән дәваланганчы, үләннәр белән дәвала违налар иде.

Бу чишмәләр иленә аяк баскач та, әллә нинди сихри бер хис биләп алган, саф һавасыннан баш әйләнгән, бөтен борчуларың юкка чыккан, ә агып торган чишмәсеннән бер йотым су эчсәң, үзеңә чиксез дәва алган сыман буласың... Элек- электән үк бу чишмәләрне файдалы дип уйлаганнар, тик шифаханәләрдә дәвалану шартлары үзгәргәч, халык хәтерендә табигатьтән алып була торган дәвалар онытыла барган. Аларның да үзенең бер кагыйдәләре бар шул, Язиләнең әбисе бу табигать серләрен бик яхшы белә, кайсысы нидән файдалы икәнлеген яхшы аңлый иде, ул Язиләне тау арасыннан чыккан чишмә белән дәваларга тотынды, бу чишмәнең суы аеруча да салкын иде, аның суы белән юынгач аягыңны сөлгегә сөртергә ярамый икән, чишмә суы шулай аякны куырып алып, кайнарландырып дәвалый, ләкин шул салкын чишмәдә күпме генә юынсаң да, ни гаҗәптер салкын тими. Язиләгә дә күпме юынып та салкын тимәде һәм иң гаҗәбе шул ул атна- ун көн дигәндә аякларына басты, әллә нинди дарулар дәваламаган Язиләнең аякларын чишмә суы дәвалады! Шул көннән башлап без ул җирлекне “Шифа чишмәсе” дип атый башладык. Хәзер ул безнең өчен изге урын булып санала, халыкның яратып ял итә торган җире. Без анда ел саен килеп чәчәкләр утыртабыз, һәрдаим чистартып торабыз. Табигатьнең кадерен белеп яшибез!

Ризванова Фануса Минигалиевна,
учитель родного языка и литературы первой квалификационной категории
МБОУ «Средняя общеобразовательная школа №29» НМР РТ,
лауреат муниципального конкурса «Учитель года - 2021»
в номинации «Лучший учитель татарского языка»

С 2016 года Фануса Минигалиевна является руководителем школьного методического объединения учителей родного языка и литературы школы №29. Награждена Почетной грамотой Управления образования Исполнительного комитета НМР РТ и организации профсоюза работников образования в 2020 г.

За годы работы Ризванова Ф.М. зарекомендовала себя ответственным, трудолюбивым человеком. К обязанностям учителя относится добросовестно, постоянно работает над повышением своего профессионального уровня и педагогического мастерства. Ее ученики участвуют в различных интеллектуальных, творческих конкурсах, становятся победителями и призерами.

Фанусу Минигалиевну отличает творческий подход к любому делу. Она - кладезь интересных идей для уроков, мероприятий, творчества. Находится в постоянном поиске новых методов обучения, активно осваивает современные технологии, успешно применяя их в урочной и внеурочной деятельности. Педагог учитывает индивидуальные способности и возможности детей, возрастные и психологические особенности, уважает мир его интересов, учит мыслить, рассуждать, оценивать себя и других, уважать чужое мнение. Учащиеся на уроках активны, включены в работу, так как педагог умеет создать на уроке хороший психологический климат.

Самым главным в своей работе она считает привитие учащимся художественного вкуса, интереса и любви к родному языку, умения ценить его величие и богатство.

Фануса Минигалиевна - человек с неиссякаемой энергией, которого хватает на всех: и на детей, и на родителей. Дети и родители отвечают ей любовью и уважением.

Сыйныфтан тыш чара.
“Тамчы шоу” Интеллектуаль күңел ачу бәйгесе.

Чараның максаты һәм бурычлары:

-укучыларда Татарстанда яшәүче халыкларның телләренә, гореф-гадәтләренә, кызыксыну, хөрмәт уяту;

- Туган ил белән горурлану, туган җиргә мәхәббәт хисләре тәрбияләү.
- укучыларның сөйләм телен, дөньяны танып- белү, күзаллауларын арттыру, баету;
- башка милләт вәкилләренә карата хөрмәт, дуслык хисләре тәрбияләү

Җиһазлау:

- компьютер, проектор, презентация, сандык, милли киемнәрдәге курчаклар.

Бәйгенең барышы

Алып баручы:

- Исәнмесез укучылар, укытучылар һәм килгән кунаклар!

Без бүген сезнең белән **«Тамчы шоу» интеллектуаль уенынына** җыелдык. Ни өчен тамчы соң дисәгез, халык : “Тамчыдан күл җыела” яки “Тамчы тама – тама ташны тишә”, ди. Без дә белемне шулай берәмтекләп, тамчылап җыябыз да гыйлемле кешегә әйләнәбез.

-Без яңа 2021 нче елга аяк бастык. Ә 2021 нче Татарстан республикасында нинди ел дип игълан ителде.? (Татарстанда туган телләр һәм халыклар бердәмлеге елы.)

- Әйе, дөрес. 2021 нче ел Президентыбыз Рөстәм Миңнеханов тарафыннан туган телләр һәм халыклар бердәмлеге елы дип игълан ителде.

-Туган илебез - Татарстан- күпмилләтле дәүләт. Хәзерге вакытта аның территориясендә 115 милләт вәкиле яши. Республиканың иң зур байлыгы, горурлыгы - Татарстан халкы.

- Безнең республикабызда нинди милләтләр яшиләр?

- Татар халкы гасырлар дәвамында рус, чуваш, башкорт, мордва, удмурт һәм башка халыклар белән дус-тату яшәгән.Татарстан халкының үзара дус, тату яшәве бөтен дөнья өчен толерантлык үрнәге булып тора.

Алып баручы:

- Бүгенге уеныбыз Татарстанда яшәүче халыкларның яшәү рәвешенә, гореф-гадәтләре һәм бәйрәмнәренә, милли киемнәре һәм ашларына багышлана.

- Иң элек уеныбызның барышына һәм укучыларның чыгышларына бәя бирүче жюри белән танышып китик (жюри белән таныштыру).

- Бүгенге уенда мәктәбебезнең укучыларыннан торган **ике команда** катнаша. Бүгенге бәйгедә алар үзләренең нәрсәгә сәләтле икәнебезне күрсәтерләр.

Бәйгенең тәртибе:

- Тамчы шоуның шарты: урыннан кычкырмаска, бер команда җавап биргәндә 2 нче команда тыныч тора. Һәр дөрес җавапка берәр балл бирелә. Команда җавап бирә алмаса гына, каршы команда кул күтәреп җавап бирә. Иң күп балл җыючы команда җиңүче дип табыла.

- Үзләре белән якынрак таныштырыр өчен мин командаларга сүз бирәбез.

(Капитаннар үзләре һәм командалары белән таныштыралар).

Беренче тур. Разминка, тел чарлау.“Туган җирем- Татарстан”.

Һәр командага чиратлап сораулар бирелә. Һәр дөрес җавап бер балл белән бәяләнә. Команда җавап бирә алмаса, җавап бирү хокукы икенче командага күчә.(слайд)

1. "Туган тел" шигыренең авторы кем? (Г. Тукай)
2. Алабуга шәһәрендә туган танылган рус рәссамы ? (И.И. Шишкин)
3. Бөтен дөньяга танылган рус сувенирлары? (Матрешка)
4. Татар халкының музыкаль инструменты? (Гармун)
5. Татарстанның беренче президенты кем? (М. Шәймиев)
6. Татарстанның хәзерге президенты кем? (Р. Миннеханов)
7. Татарстанның дәүләт телләрен атагыз? (Рус һәм татар телләре)

8. Татарстанның дәүләт символларын атагыз(Флаг, герб, гимн)
9. Татарстан флагындагы төсләр? (Яшел, ак, кызыл)
10. Россия флагында нинди төсләр? (Зәңгәр, ак, кызыл)
11. Кайсы шәһәрдә КамАЗ автомобиле чыгарыла(Яр Чаллы).
12. Кайсы шәһәрдә автомобиль шиннары ясала (Түбән Кама)

Икенче тур. “Милли киемнәр”.

- Төрле милләт халыклары яшәү рәвеше, кайсы дин вәкиле булулары, төрле гореф-гадәтләре һәм, әлбәттә, **киемнәр төрлелеге** белән бер – берсеннән аерылалар. Икенче турыбыз “Милли киемнәр” дип атала. (слайд)

- Сезнең алдыгызда серле сандык. Бу сандыкта нәрсә бар микән? Сез ничек уйлыйсыз? (җаваплар)

- Әйдәгез ачып карыйк әле. Безгә бүген милли киемнәр кигән курчаклар кунакка килгән икән. (Һәр командага икешәр пар курчак бирелә. Командалар шушы курчакларның кайсы милләткә караганын һәм милли киемнәрнең исемнәрен атарга тиеш).

Милли киемнәрнең исемнәре:

Татар: күлмәк, камзул, калфак, түбәтәй, читек.

Рус: сарафан, рубаха (күлмәк), кокошник (хатын-кызларның баш киеме), пояс (кушак), чалбар (портки), картуз (ир-атларның баш киеме), лапти (чабата).

Башкорт: елән (өс киеме), камзул, күлмәк, бүрек (ир-атларның баш киеме), кашмау (хатын-кызларның баш киеме)

Чуваш: женский: тухья (хатын-кызларның баш киеме), шупар (өс киеме), кепе (ир-ат күлмәге), йем (чалбар).

Жюри беренче һәм икенче турларга нәтиҗә.

Ял мизгеле

Татар халык уены “Түбәтәй”

Түп-түп-түбәтәй,
Түбәтәең укалы.
Чиккән матур түбәтәең
Менә кемдә тукталды.

(Җырлый-җырлый балалар бер-беребезгә түбәтәйне кигертәләр. Музыка туктаган вакытта, түбәтәй кемдә кала, шул кешегә җәза бирелә).

Өченче тур. “Милли ашлар”

- Экранда сезгә рәсемнәр тәкъдим ителә. Әлеге рәсемнәрдә милли ашлар күрсәтелгән. Сез шул рәсемнәрне игътибар белән карап, мөмкин кадәр слайдта тәкъдим ителгән милли ашларны истә калдырырга тиеш (берничә секунд карыйлар, җавапларны битләрдә язалар) (слайд)

Сораулар:

1) Нинди милли ашларын истә калдырдыгыз? Исемнәрен языгыз (Бәлеш, гөбәдия, пәрәмәч, чәк-чәк, өчпочмак, кыстыбый)

2) Рәсемнәрдә ничә өчпочмак күрдегез? (5 өчпочмак).

- Кайсы халыкның нинди милли ашлары күрсәтелгән? (рус: белен,кулич; чуваш: хурпу (итле пирог), шыртан(пешерелгән ит); башкорт: кымыс, бишмармак. (слайд)

Җаваплар жюрига бирелә. Жюри өченче турга нәтиҗә ясый.

Дүртенче тур. “Капитаннар ярышы”.

- Әлеге турда капитаннар катнаша. Капитаннарга раслаулар бирелә. Алар раслаулар дөрес булса “әйе”, дөрес булмаса “юк” дип кенә җавап бирергә тиеш.

1 нче команда капитанына раслаулар:

1. Татарстанда ике дәүләт теле (әйе)
2. Түбән Кама– Татарстанның башкаласы (юк)
3. Муса Җәлил композитор(Юк)
4. Язның беренче ае март (әйе).
5. Татарстан Республикасының президенты Р.Миннеханов. (әйе)
6. Рус халкының милли баш киеме түбәтәй (юк)
7. “Шүрәле” әкиятен Р.Миңнуллин язган (юк)
8. Чәк-чәк татар халкының милли ризыгы (әйе)

9. Башкортстанның башкаласы Мәскәү(юк)
10. Читек –татар милли аяк киеме (әйе)

2 нче команда капитанына раслаулар:

1. Татарстанның башкаласы -Казан (әйе)
2. Г.Тукай бөек татар шагыйре (әйе)
3. Татарстан флагында сары, кара, зәңгәр төсләр. (юк)
4. Бәлеш - татар милли ашы (әйе)
5. Җәй көне кар ява(юк)
6. “Туган тел” шигырен Муса Җәлил язган (юк)
7. Казандагы иң матур мәчет Кол Шәриф мәчете. (әйе)
8. Рус кызының милли баш киеме калфак (юк)
9. Башкортстанның башкаласы Уфа шәһәре (әйе)
10. Түбәтәй- татар милли баш киеме (әйе)

Жюри дүртенче турга нәтиҗә ясый.

Бишенче тур. “Милли бәйрәмнәр”.

- Халыклар арасында дуслык бәйләнешләрен ныгытуда **бәйрәмнәрнең** роле зур, чөнки алар аша халыклар бер-берсенең мәдәнияте, яшәү рәвеше, гореф-гадәте, йолаларын өйрәнә һәм шулар аша бер-берсенә хөрмәт тәрбияли, үз итә, дуслыгын ныгыта.

- Командаларга конвертлар бирелә. Конвертларда киселгән рәсем өлешләре, пазл. Шуларны дөрес җыйсагыз, милли бәйрәмнәр сүрәтләнгән рәсем килеп чыгар. Команда әлеге бәйрәмнең нинди һәм кайсы халыкныкы икәнлеген әйтергә тиеш.

(пазлларныны җыю, җавапларны экрандагы рәсем белән тикшерү)

- **Әфәрин. Безнең бәйгебез тәмам**. Командалар уеннарга бик яхшы әзерләнгәннәр. Үзләренең Татарстан, аның халкы турында бик яхшы белүләрен күрсәттеләр.

Бәйгегә нәтиҗә ясау өчен сүз жюрига бирелә.

(Жюри нәтиҗәләр белән таныштыра; командалар дипломнар һәм истәлек бүләкләр белән бүләкләнә)

Алып баручы:

- Һәр милли тел, һәр халык - дәүләтнең кабатланмас бер бизәге, чәчәге. Димәк, Татарстан - дуслык иле, һәрбер милләт - аның гөле. (слайд)

Бәйге Татарстанның икенче гимнына әверелгән “Туган тел” җыры белән тәмамлана.

Масаллимова Мәүлия Минвәли кызы,
32 нче гимназиянең югары категориялетатар теле һәм әдәбияты укытучысы,
Түбән Кама муниципаль районы татар теле һәм әдәбияты
укытучылары методик берләшмәсе җитәкчесе

Олимпиада - ул башкалар белән көч сынашып, җиңү яулау гына түгел, ә күп өйрәнү, күп белү һәм шул белемеңне дөрес итеп куллана алу. Аңа әзерлек укытучыдан һәм укучыдан күп көч, түземлелек сорый. Бертуктаусыз эзләнергә, укырга, тел һәм әдәбият яңалыклары белән танышып барырга кирәк була. Олимпиадаларга юл гадәти дәресләрдән башлана. Әлбәттә, җиңүләр җиңел генә бирелми. Үземнең эштәҗрибәмнән чыгып, олимпиадаларга ничек әзерләнүем турында кайбер фикерләрем белән уртаклашасым килә.

Олимпиадага әзерләнүдә беренче мөһим әйбер - ул ТЕЛӘК! Әгәр дә укучыда телне өйрәнү теләге юк икән, аның белән бушка вакыт уздырмаска тырышам. Сәләтле балалар белән эшләгәндә түбәндәге бурычларны куям:

- программа материалын бик яхшы белү;
- өстәмә чыганаклардан мәгълумат алу;
- бөтен төр анализ үрнәкләрен белү;
- халкыбызның үткәне, бүгенгесе турындагы материалларны өйрәнү, вакытлы матбугат белән кызыксыну, радио,телевидениедән татарча тапшыруларны карап бару;
- фикерләү сәләтен үстерү;
- мөстәкыйль эшләргә өйрәтү.

Сәләтле балалар белән эш планы төзим. Планыма индивидуаль эш, өстәмә әдәбият белән таныштыру, әдәби әсәрләр уку юнәлешләрен кертәм.

Олимпиада биремнәренең төзелешенә килгәндә, гадәттә, беренче өлешне тестлар тәшкил итә. Җавапларны сайлап алу зур кыенлык тудырмаса да аларны эшләү зур игътибарлылык сорый. Шуңа күрә бу өлештә ялгышлык җибәрмәс өчен биремне дөрес, аңлаганчы, кат-кат уку кирәклеген укучыларыма төшендерәм.Теоретик биремнәрне эшләп чыгар өчен, әлбәттә, укучыда теоретик белем дә булырга тиеш. Бу биремне эшләгәндә, терминнарны бутамау, сүзләргә дөрес билгеләмә бирү зарур. Кагыйдәләрне яттан белү дә комачауламый, шул ук вакытта «коры кагыйдә» язып куюукучының белемен күрсәтми, аларны мисаллар белән дәлилләп бирү дә кирәк.

Гамәли биремне үтәү өчен дә теорияне белү мөһим. Моны уңышлы башкарып чыгуны олимпиадага әзерлек вакытында һәрбер өйрәнгән теманы гамәли биремнәр белән ныгытып барырга кирәк. Монда анализлар турында да онытмаска (фонетик, морфологик, лексик, синтаксиканализлар).Олимпиада биремнәрендә мондый төрэш кәдәзури игътибарбирелә.

Кагыйдәләрне язып бару өчен аерым дәфтәр башлана. Кирәкле мәгълүматны язып бару - истә калдыруның бер ысулы булып тора, бу дәфтәр икенче уку елында да дәвам ителә. Кагыйдәләрдән тыш бу дәфтәрдә бик күп материаллар тупланып барыла. Иҗади биремгә туры килгән төрле темага иншалар да шул дәфтәрдә урын ала. Укучылар белән төрле платформаларда да эшне алып барабыз. Бигрәк тә ZOOM, LearningApps.org платформаларында эшләү бик отышлы.

Галимова Гөлфинә Салихҗан кызы,
Муса Җәлил исемендәге 1нче гимназиянең
беренче категорияле татар теле һәм әдәбияты укытучысы

15 февральдә Муса Җәлилнең тууына 115 ел тулу уңаеннан, Туган телләр һәм халыклар бердәмлеге елы кысаларында, Түбән Кама шәһәренең Муса Җәлил исемендәге 1 нче гимназиясендә «Сөй гомерне, сөй халыкны, сөй халыкның дөньясын!» дип аталган I муниципаль форум узды. Форум ике этапта үтте. Төп этапта чыгыш ясау өчен эшләр чараның читтән торып узган этабында сайлап алынды. Икенче этапта районыбызның төрле мәктәпләреннән 36 укучы һәм 9 укытучы үзләренең фәнни-эзләнү эшләрен тәкъдим иттеләр, түгәрәк өстәл артында фикер алыштылар. Әлеге форумны уздыруга гимназия коллективы зур көч куйды. Чарага мәртәбәле кунак булып, «Кама таңнары» әдәби берләшмәсе әгъзалары, мәгариф идарәсе методистлары, Түбән Кама «Нефтехим» берләшмәсе ветераны Ф.Дәүләтова чакырылды. Кунакларны каршы алу, чараны тантаналы төстә ачу зур бәйрәмне хәтерләтте.

Гимназия эчендә урнашкан Муса Җәлил бюстына чәчәкләр кую, Юнармия отряды вәкилләренең почетлы каравылда торуы, гимназия отрядына Муса Җәлил исеме бирелү таныклыгы тапшыру, Фәрит Яхъя улы Вәгыйзовның «Татнефть» һәм «Нефтехимик» эзтабарлары отрядлары Волхов фронтында сугыш узган урыннарында табылган хәрби экспонатлар күргәзмәсе, М.Җәлилнең «Вәхшәт» шигырен Ф.Дәүләтова тарафыннан укылуы форумда катнашучылардан беркемне дә битараф калдырмады. Чараның нәтиҗәле узуы гимназиябезнең Муса Җәлил исемен лаеклы йөртүенә тагын бер дәлил булып торды. Алдагы елларда да әлеге форум үзенең географиясен киңәйтер, республика күләменә чыгар, даими оештырылып торыр.

Леонтьева Татьяна Николаевна,
учитель чувашского языка и литературы
высшей квалификационной категории гимназии-интернат №34

Чувашский язык находится под угрозой исчезновения. Как передаёт корреспондент ИА REGNUM, данный вывод сделали эксперты ЮНЕСКО, представившие электронную версию Атласа исчезающих языков мира.

В России находятся в опасности 136 языков, в том числе 20 считаются мёртвыми. Ряд чувашских лингвистов и языковедов не раз поднимали вопрос сохранения и развития чувашского языка, так как число молодёжи, говорящей на чувашском языке, как и, впрочем, на других родных языках, сокращается.

Одной из основных тенденций государственной языковой политики Республики Татарстан является создание условий для развития родного языка как языка воспитания и обучения в системе общего образования, способствующего возрождению и развитию национальной культуры, становлению творческой личности через познание истории и его самобытности, привитие ей любви и уважения к родному народу, чувству гордости за его вклад в общечеловеческую культуру.

Школьный возраст - важный этап в жизни ребенка. В этот период осуществляется развитие образных форм познания действительности: восприятия, образного мышления, воображения, появляется возможность овладеть разнообразными знаниями об окружающем мире. У детей формируется представления о доступных их пониманию конкретных фактах общественной жизни.

Современные условия характеризуются гуманизацией образовательного процесса, обращением к личности ребёнка, развитию лучших его качеств, формированию разносторонней и полноценной личности. Реализация этой задачи объективно требует качественно нового подхода к обучению и воспитанию детей. В связи с этим в гимназии была организована интеллектуальная игра «Что? Где? Когда?» на родном чувашском языке. Первая игра прошла внутри гимназии, в составе команды были дети олимпиадного резерва. Игра прошла успешно, так как для них это был новый формат работы, каждый мог высказать свое мнение, рассуждать, слушать и прислушиваться к соседу, самое главное, принять правильное решение. Для команды были некоторые подсказки и помощь учителя. Команда игроков все таки использовали помощь учителя, понимая что он обязательно подскажет верный ответ. После игры дети получили дипломы в разных номинациях.

Этой формой работы заинтересовались и остальные обучающиеся, и на уроках чувашского языка и литературы просили учителя провети игру «Что? Где? Когда?». Все задания составлены только на родном языке и нужно готовиться серьезно, дети это понимали. Таким образом, в классах проводились игры, апробировался разный вариант формата. После таких уроков мы загорелись желанием провести игру на республиканском уровне. Готовились серьезно, задания были готовы. Но был серьезный риск того, что команды с республики не приедут и игра не состоится. Поддержали коллеги из других районов, отправили заявки, и, 21 февраля состоялась первая интеллектуальная игра «Что? Где? Когда?» для детей чуваш РТ.

Ура! Старт был дан. Теперь ежегодно на базе МБОУ «Гимназия-интернат №34» НМР РТ проводится игра. Дети-чуваши соревнуются между собой, узнают для себя что то новое, делятся опытом, вспоминают, рассуждают, радуются. А самое главное, они общаются со сверстниками на родном чувашском языке. Коллеги делятся своими проблемами и успехами. Конечно же без новшест и экспериментов эта игра никогда не проходит. Последние три года в игре участвуют и студенты ЧГУ Им. И.Н. Ульянова, проверить себя за стол садятся и команда учителей родного чувашского языка. Таким образом мы стараемся показать детям что нужно знать свой язык, свои корни, культуру, обычаи. Прививаем любовь уважение к семье.

На игру к нам ежегодно приезжают преподаватели ВУЗов и СУЗов г. Чебоксары. И что отрадно, нашей работе дают очень высокую оценку, многие из них просят сценарий игры для того, чтобы и у себя в учебных организациях попробовать поиграть. И для нас такая оценка дорогого стоит, хочется дальше работать, придумывать другие игры и фестивали, вдохновляет на новые победы в сохранении родного чувашского языка.

Структура игры: визитная карточка; 3 раунда по 10 вопросов; конкурс капитанов. Несмотря на пандемию и в этом году игра прошла успешно. Игра была посвящена Году наук и технологий в России, году родных языков и народного единства в Республике Татарстан, приурочена Международному дню родного языка.

Цели игры: Развитие познавательного интереса учащихся, совершенствование навыков коллективного творчества.Выявление, поддержка и стимулирование талантливых детей, способных к достижению высоких результатов в интеллектуальном труде.

Задачи: Выявление и развитие у детей творческих способностей, интеллектуального потенциала, нестандартного мышления и способности к выражению новых идей и интереса к исследовательской деятельности.

- Способствование овладению детьми искусством дискуссии, выступления перед аудиторией.
- Формирование умения работать в команде, самостоятельного приобретения знаний по различным темам.
- Создание среды, стимулирующей обучающихся на повышение своего интеллектуального уровня.
- Развитие соревновательного интереса в интеллектуальной сфере.
- Пропаганда игры как действенной формы проведения содержательного досуга учащихся.

Вопросы игры 2020-2021 учебного года.

Пĕрремĕш раунд.

1. Ӳкерчĕк çине тимлĕн сăнаса пăхăр. Мĕнле халапăн сăнарне куратăр? Халапăн ятне çырса парăр.

Хуравĕ - видео хурав. (Уйăх çинчи хĕр).

2. Пĕчĕк путене пур халăха пуçтарать. Мĕнле музыка инструменчĕ çинчен сăмах пырать?

Хуравĕ – Шăпăр, сăрнай.

3. Ӳ саспаллине чăваш чĕлхине чи малтан кам кĕртнĕ?

Хуравĕ –Николай Иванович Золотницкий.

4. Тутарсем –хĕрлĕ юр çусан, чăвашсем-автан çăмарта тусан е хĕвел хуран айĕнчен тухсан теççĕ. Вырăссем мĕнле калаççĕ? Вырăсла çырăр.

Хуравĕ – Когда на горе рак свистнет.

5. **Хура ешĕк.** Ку ешĕкре виçĕ тĕнчене çыхăнтарса тăракан япала. Çак тĕнчесем пĕр-пĕринпе тачă çыхăнура. Тĕрĕ тĕрлекенсем тĕрлĕ тĕссемпе çак тĕнчесен илемлĕхне палăртма тăрăшнă. Шурă тĕс – тасалăх çутă тесе, хура тĕспе - çĕр тĕсне палăртнă, хĕрлĕ тĕс вара хĕвел тата илем тесе шутланса тăнă. Çак япала çине юрату туйăмĕ, сунара тухнине, килти выльăх-чĕрлĕх ăнса пултăр тесе çырнине вулама пулать. Çак япала ятне пĕлĕр.

Хуравĕ – СУРПАН.

6. «Вырăс, тутар, чăваш-пурте çын», тенĕ И.Я. Яковлевăн пĕр калавĕнче. Калавăн ятне калăр.

Хуравĕ – Пулă сĕрни.

7. Видео ыйту. Гагаринăн – Кедр, Титовăн – Орел (ăмăрткайăк), Поповичăн-Беркут, Терешковăн –Чайка, Николаевăн позывнăйĕ мĕнле пулнă?

Хуравĕ – Кăйкăр (сокол).

8. Çак сăмахăн сахалран та виçĕ пĕлтерĕш:

1. «Сăваплă раçça», сывлăхшăн, тырă-пулă ăнса пултăр тата ытти тĕрлĕ ыйтусемпе çыхăннă кĕлĕ вуламалли вырăн. Ку вырăн çӳллĕрех вырăнсенче, çăлпа е вата йывăçпа юнашар, нумай чухне питĕ ватă йывăç.
2. Çак ятпа ырă тата усал турăсене те чĕннĕ.
3. Ватăсене асăннă чух паракан укçана та çавăн пек каланă.

Мĕн çинчен сăмах пырать?

Хуравĕ – Керемет.

9. Ребус шутласа пăхăр. Ăна тĕрĕс тусан ваттисен сăмахĕ вулама пулать.

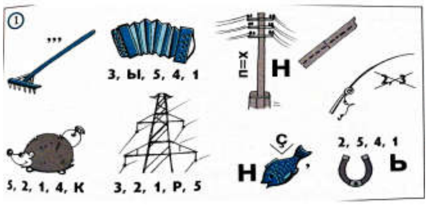

Хуравĕ – Епле пысăк юхан шыв та пĕчĕк шывран пуçланать.

10. Чўречене ĕлĕкрен пўрт куçĕ тенĕ, вĕсем вырнаçнă стенана пўртĕн пичĕ тенĕ. Çавăнтанпа чўречесене урам енчен илемлетнĕ. Мĕнпе илемлетнĕ, унăн ятне калăр.

Хуравĕ- Чурече хашакĕ (наличники).

Иккĕмĕш раунд.

1. Елĕкхи халăхăн пурнăç йĕрне ăçта курма пулать?(Где можно увидеть древние произведения народного творчества чувашей в настоящее время?)

Хуравĕ – Музейра.

2. Вырăссен те тутарсен те тĕрлĕ йăла йĕрки пур. Чăваш туйĕнче çамрăксене кĕлете хупаççĕ. Халĕ вĕсенчен пурте паллах сыхланса юлман. Çапах та пĕрин çинчен аса илер. Туй хыççăн арçын йăла йĕркене пăхăнас тенĕ. Анчах та ăна тунă хыççăн вăл операци хыççăн çеç ура çине тăрайнă. Арăмĕ вара диета ларнă. Арçын мĕн тăвасшăн пулнă

Хуравĕ –Алăк урлă каçарасшăн пулнă.

3. Çиме аслати авăтиччен пуçтараççĕ. Сипленме чечеке ларсан хуçаççĕ. Халĕ аптекăсенче те тупма пулать. Тупмалли юмахăн тупсăмне пĕлĕр.

Вут та мар, кăвар та мар,
тытсан – ăшалать алла.

Хуравĕ – Вĕлтĕрен.

4. Чăваш чĕлхинчи уçă сасăсенчен пĕри. Чăваш литература чĕлхинче çак уçă сасăпа пĕтекен пĕр сăмах та çук. Мĕнле сасă-ши вăл?

Хуравĕ – Ы сасă.

5. Икĕ атте икĕ ывăл ирхи апатра виçĕ çăмарта çинĕ. Пурне те пĕрер çăмарта лекнĕ. Мĕнле майпа тăваттăн виçĕ çăмарта çиме пултарнă?

Хуравĕ – ашше-ывăлĕ-мăнукĕ.

6. Легендă тăрăх, пĕр хĕр ачапа амăшĕ çăл патне шыв ăсма кайнă. Çумăр хыççăн çанталăк уяр тăнă, хĕвел çиçсе пăхнă. «Анне, пăх-ха, асамат кĕперĕ», - савăнса каланă хĕр ача. Çырма урлă кĕвенте пек асамат кĕперĕ карăнса тăнă. Асамат кĕперĕн тĕсĕсем хĕрачана питĕ килĕшнĕ. Амăшĕпе хĕрĕ асаматăн илемĕпе савăнса тăнă. Килне çитсен хĕр ача амăшĕнчен шурă кăтат ыйтса илсе тĕрлеме пуçланă. Хăйĕн пĕчĕк пўрнисемпе хĕр ача тăрăшса эрне тăршшĕпе ереш эрешленĕ. Кăшт вăхăт иртсессĕн хĕр ача каллех çырма патне асамат кĕперне сăнама каять. Виççĕмĕш эрнинче çеç хĕр ача тĕрре тĕрлесе пĕтерет. «Анне, ку сана валли парне», - тесе амăшĕн пуçне хăйĕн ал ĕçне çыхса ярать. «Хĕрĕм, ку чăн-чăн асамат кĕперĕ-çке!» - тесе савăнать амăшĕ. Амăшĕпе хĕрĕ каллех çырма патне çул тытаççĕ. Иртсе каякансем: «Ах, мĕнле илемлĕ япала! Кăна кам тĕрленĕ вара?» - тенĕ. «Манăн хĕрĕм», - тенĕ амăшĕ савăнса. Çакăн хыççăн çак япалана хĕрачан ячĕпе калама пуçлаççĕ. Мĕн çинчен сăмах пырать?

Хуравĕ – Масмак.

7. Экран çине тимлĕн пăхăр. Хушаматне, мĕнпе чапа тухнине калăр.

Хуравĕ – Егоров, архитектор.

8. Ырă кĕрў Тăхтаман

9. Туй кĕлетне астăвать

Куллен-кунах арăмне
Саламатпа кастарать.

Аварла кулача ситер –фразеологизм пĕлтерĕшне калăр.

Хуравĕ – хĕне, чышкă пар.

10. Константин Васильевич Иванов – чăвашсен поэчĕ-классикĕ. Вăл тĕрлĕ енчен талантлă пулнă. К.В. Иванов живописьпе интересленнĕ, ал ĕçĕпе те нумай вăхăт иртттернĕ.1907-мĕш çулта вăл «Нарспи» поэма валли ялала ăсталанă. К.Иванов вилнĕ хыççăн вăл Пелепейри педагогика училищинче сыхланнă. 1940-мĕш çулсем хыççăн ЧАССРĕнчи Гуманитари институчĕн фондĕнче тăнă. 23 çул иртсен çеç вăл Константин Иванов ячĕллĕ музейра хăйĕн вырăнне тупнă. К. Иванов мĕн ăсталанă?

Хуравĕ - Пичетлемелли машинка.

11. Ĕлĕкренех чăваш çыннин чи пысăк та йывăр ĕçĕ хирте, уйра ĕçлесси пулнă. Анчах та тепĕр явапллă ĕç те пулнă. Пĕр хресчен çемьи те çак ĕçе тумасăр юлман. 19-мĕш ĕмĕр варринче чăвашсен ĕçне курса çапла каланă: «Йĕтĕнпе кантăртан тунă ялала питĕ те мухтава тивĕç». Мĕнле ĕç çинчен сăмах пырать?

Хуравĕ - Пир тĕртни.

Виççĕмĕш раунд (третий раунд).

1. Ӳкерчĕк çине пăхăр. Кашăк-чашăка, кăкшăма, тăвар хумаллине, пыл чĕресне-йывăçран тунă йăла япалисене унпа палăртнă. Сĕтел-пукана, чӳрече хуппине тата ачасен теттисене те илемлетнĕ. Çак ĕçе мĕнле калаççĕ?

Хуравĕ – Йывăç касса илемлетни. (Резьба).

2. Пĕрремĕш чăваш букварĕ миçемĕш çулта тата мĕнле ятпа пичетленсе тухнă?

Хуравĕ – 1872 çулта. «Чăваш ачисене çырăва вĕренмелли кĕнеке».

3. Вырăссен чĕлхе Кева çитерет. Чăвашсен ăçта çитерет?

Хуравĕ –Мускава.

4. Видео пăхăр.

Хуравĕ – Сурский и казанский оборонительные рубежи.

5. Ку ура тăхăнмаллине Атăлçи тăрăхĕнчи пур халăх та тăхăннă. Анчах та чăвашсен хушшинче çак япалана чи кайран пăрахăçланă. Археологсем çирĕплетнĕ тăрăх чăвашсен çак япалапа 16-мĕш ĕмĕрчченех пулнă. Тата çакăн пек информаци те пур: 1-мĕш Петр патша та çак япалана тунă, вăл ăсталанă япала Эрмитажра упранать. Пĕр шăшин икĕ хӳре тупмалли юмахан тупсамне тупар.

Хуравĕ- Çăпата.

6. Уйăх çинче шăрпăк пĕрчи мĕн чухлĕ вăхăт çунать?

Хуравĕ – Вăл çунмасть, унта кислород çук.

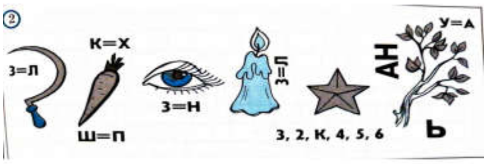

7. Ребус шутлăр.

Хуравĕ –Çуллахи пĕр кун çулталăк тăрантарать.

8. **Черный ящик.** Юлашки вăхăтра çамрăксем тăван чĕлхепе калаçма чарăнни паллă. Çакăн сăлтавĕ паллах тĕрлĕрен. Пĕрисем калаçма вăтанаççĕ, теприсем тем тума кирлĕ теççĕ, виççĕмĕшсем ачисемпе çуралсанах вырăсла калаçаççĕ. Ун йышшисене чăваш литературинчи хайлавсенче те çырса кăтартса питленĕ. Тăван чĕлхене самантрах аса илтерекен япала ятне çырса парăр.

Ответ – Кĕрепле.

9. 31 кунлă уйăх ячĕсене чăвашла çырса тухмалла?

Хуравĕ - Кăрлач, пуш, çу, утă, çурла, юпа, раштав.

10. Çак йĕркесем хăш хайлавран?

Пуян вилет – мул юлать.
Ыр çын вилет –ят юлать.
Эпĕ вилсен мĕн юлать?
Хуньăм хĕрĕ хура хĕр
Хурлăх курма вăл юлать.

Хуравĕ – М. Федоров «Арçури»

МЫ ДРУЖБОЙ НАРОДОВ СИЛЬНЫ!

Международный день родного языка – это хороший повод задуматься над истинной красотой родного языка, над его глубиной и внутренней силой.

21 февраля 2021 года в лицее №37, уже по сложившейся традиции, проведен праздник, посвященный Международному дню родного языка«Мы дружбой народов сильны!». Девизом этого праздника стали такие понятия, как согласие, толерантность, взаимоуважение.Целью мероприятия былоформирование у подрастающего поколения чувства национальной гордости за родной язык и культуру,развитие творческих способностей учащихся.

В рамках муниципального мероприятияпочетные гости #Темы 37 приняли активное участие в мастер-классах по изготовлению тюбетеек, татарского национального блюда – треугольников, посетили открывшийся музейлицея «Без прошлого нет будущего»и оставили свои отзывы и пожелания на первых страницах памятной книги. Ученики вместес гостями играли в народные игры, водили национальные хороводы. А гости, в свою очередь, рассказали, как они проводили время на переменах.

Почетные гости праздника, учащиеся и педагоги увидели музыкальные композиции разных народов,с удовольствием прослушали песни и стихотворения.Атмосфера добра, любви, доброжелательностицарила на празднике, где каждый участник проникся чувством гордости за свойродной язык.

Под руководством администрации, учителей родного, русского языков МБОУ «Многопрофильный лицей №37» НМР РТ открытое внеклассное мероприятие «Мы дружбой народов сильны!», приуроченное к Году родных языков и народного единства, стало ярким событием не только школьного, но и муниципального масштаба и способствовало сохранению и развитию родного языка, духовному обогащению детей, а также раскрытию их талантов.Ребята принимали активное участие в праздничном концертеи дружно отметили, что Россия – многонациональное государство, наш общий дом, и очень важно помнить об этом и бережно относиться к тому, что передано нам нашими предками: культуре, традициям и родному языку.

Интеллектуальная игра для учащихся 8х классов
«Знатоки родного края»

Возрастная категория: учащиеся 8х классов
Форма урока: Интеллектуальная игра
Подготовили:

Юганова Евгения Михайловна,
учитель истории и обществознания, высшей квалификационной категории МБОУ «Гимназия №32» НМР РТ

Шамсиева Зигания Магсумовна,
учитель родного языка и литературы, первой квалификационной категории МБОУ «Гимназия №32» НМР РТ

Цели и задачи интеллектуальной игры:

1. Расширить кругозор и обобщить и систематизировать знания учащихся по теме история родного края.
2. Закрепить знания учащихся, полученные в ходе изучения истории Татарстана, татарскому языку и литературе.
3. Прививать умения сравнивать, группировать.
4. Развивать способности к обобщению.
5. Развивать логическое мышление, память, коммуникативные способности.
6. Формировать опыт систематизации межпредметных знаний.

Оборудование: мультимедийный проектор, компьютер.

Ход интеллектуальной игры:

Ведущий: Дорогие, друзья! Я рада приветствовать Вас в нашем интеллектуальном клубе. Интеллектуальная игра посвящена образованию ТАССР и 75-летию Победы в Великой Отечественной войне. В рамках данной темы мы с вами окунемся в увлекательный мир истории и культуры нашего края.Сегодня, нас с вами ждет путешествие в прошлое «Сохраняя традиции, создаем будущее».

I.**Представление команд**.*(под музыку (<u>музыкальный файл</u>) команды усаживаются друг против друга, а ведущий представляет участников).*

II. Знакомство с правилами игры.

Правила игры

Все вопросы викторины разбиты на 6 блоков:

1. Область общих знаний.
2. История, история Татарстана, обществознание.
3. Языкознание и литература.
4. Искусство.
5. География, биология, химия.
6. Национальные традиции.

Капитан команды выбирает область знаний, затем любой член команды может дать ответ. Задача состоит в том, чтобы ответить на наибольшее количество вопросов.

За каждый правильный ответ на вопрос дается 1 балл.

Чтобы начать игру, необходимо определить право первого хода. Предлагается разминка, где на заданный вопрос имеет право ответить любой член любой команды. Команда, набравшая большее количество баллов начинает игру.

III. Разминка

1. Какие притоки Камы есть в Татарстане? *(Вятка, Белая.)*
2. Назови имя главного героя «Шурале». *(Былтыр.)*
3. Кто такой Г.Тукай? *(Поэт.)*
4. Блюдо из теста в виде блина, начинка которого картофельное пюре. *(Кыстыбый.)*
5. Самый большой город в Татарстане? *(Казань.)*
6. В каком городе выпускают вертолеты? *(Казань.)*
7. На какой реке стоит Казань? *(Волга.)*
8. Праздник встречи весны? *(Науруз.)*
9. Кто такой М. Джалиль? *(Поэт.)*
10. Какие цвета флага Республики Татарстан? *(Красный, белый, зеленый.)*

IV. Подсчет правильных ответов. Определение права первого хода.Выбор темы.

(*Темы для выбора представлены на экране.*)

Область общих знаний

1. Как называется праздник встречи весны на татарском языке? *(Науруз - новый день.)*
2. Как называется праздник, который проводится после весеннего сева? *(Сабантуй.)*
3. По мусульманским обычаям вероисповедания есть месяц поста. В это время нельзя есть до заката солнца. Как называется соблюдение поста? *(Ураза, рамазан.)*
4. Как называется праздник жертвоприношения у мусульман? *(Курбан-байрам.)*
5. Мясо какого животного у мусульман считается греховной? *(Свинина.)*
6. В каком городе Татарстана есть музей нефти? *(Лениногорск.)*
7. Что изображено на гербе Татарстана? *(Крылатый барс.)*
8. Внимание, на экран! Как называется изображенная на картине мечеть? *(Кул Шариф.)*
9. Татары говорят «Когда выпадет красный снег» («Кызыл кар яугач»). Скажите руский эквивалент этого фразеологизма. *(Когда на горе рак свистнет.)*
10. В каком порядке расположены цвета на государственном флаге? *(Зелёный, белый, красный.)*

История Татарстана, обществознание

1. Что означает слово «Казань»? *(Казан – котел.)*
2. Год образования Казанского ханства. *(1445 г.)*
3. Когда был открыт Казанский Государственный Университет? *(1804 г.)*
4. Внимание, на экран! Что изображено на экране? *(Старинный вид Казанского Кремля.)*
5. Имя женщины, правившей Казанским ханством вместо своего малолетнего сына. *(Сююмбике.)*
6. В каком году завоевал Иван Грозный Казань? *(1552 г.)*
7. Когда мы отмечаем День Конституции Татарстана? *(6 ноября, 1992 г.)*
8. Кому из правительниц России, отбывавших в Казани, принадлежат слова, что «Казань – второй город после Москвы? *(Екатерина II.)*
9. Как называется мусульманское духовное учебное заведение? (Медресе.)
10. Назовите имя «кавалерист-девицы», участницы войны 1812 года? *(Надежда Дурова.)*

Языкознание и литература

1. День рождения великого татарского поэта Г.Тукая. *(26 апреля 1886 г.)*
2. Сколько букв в алфавите, обозначающих татарские звуки? *(6: ә, ө, ү, җ, ң, һ.)*
3. Как называется известная сказка Г.Тукая, в которой мальчик ворует золотой гребень? *(«Су анасы» («Водяная»).)*
4. Имя татарского писателя, который во время службы в армии получил травму и был навечно прикован к постели, но не сдался, продолжая жить, занимаясь писательской деятельностью. *(Ф.Яруллин.)*
5. На какой слог обычно падает ударение в татарском языке? *(На последний слог.)*
6. Какое название носит цикл стихотворений Мусы Джалиля, написанные в плену? *(«Моабитские тетради».)*
7. Назови одно из первых произведений татарской литературы. *(«Кыйсса-и-Йусуф».)*

8. Внимание, на экран! Чей портрет изображен на экране? *(Г.Тукай в детстве.)*

9. Как называется закон гармонии (согласования) гласных звуков в татарском языке? *(Закон сингармонизма.)*

10. Где находятся предлоги в татарском языке? *(В конце слова, они называются послелоги.)*

Искусство

1. Слова песни «Туган тел» вы знаете очень давно, так же известен автор слов – Г.Тукай. А кто написал музыку? *(Народная.)*

2. Кто автор балета «Шурале»? *(Ф.Яруллин.)*

3. Назовите имя композитора вошедшего в список видных композиторов XX века. *(С. Сайдашев.)*

4. В каком городе родился известный художник И.И. Шишкин? *(Елабуга.)*

5. Кто автор гимна Республики Татарстан? *(Рустем Яхин.)*

6. Известный оперный певец, родившийся в г.Казани. Его именем назван ежегодный фестиваль. *(Ф.И.Шаляпин.)*

7. Внимание, на экран! Кто автор картины «Сабантуй»? *(Л.Фаттахов.)*

8. Звезда лондонского Королевского балета, татарин по национальности. *(Рудольф Нуриев.)*

9. Чьё имя носит Татарский государственный театр оперы и балета? *(М.Джалиля.)*

10. Внимание, музыкальный вопрос! Кто исполняет песню? (Музыкальный файл)

География, биология, химия

1. На каком полушарии расположена наша республика? *(Восточное полушарие.)*

2. Сколько рек протекает на территории Республики Татарстан? *(4 больших:Волга, Кама, Белая, Вятка, около 500 маленьких.)*

3. Какова площадь Татарстана? *(С севера на юг – 250 км. с запада на восток 400 км., площадь 68 тыс.)*

4. Какова численность населения республики? *(Общая численность – 3 млн. 642 тыс.)*

5. Сколько городов в республике? *(20)*

6. Назовите полезные ископаемые, добываемые в нашей республике. *(Нефть, битум, газ...)*

7. Какие промышленные гиганты Татарстана Вам известны? *(Татнефть, оргсинтез, КамАЗ.)*

8. Внимание, на экран! Что изображено на экране? *(Нефтяная вышка.)*

9. Какой химический элемент был открыт в стенах Казанского университета? *(Рутений.)*

10. Сколько видов рыб водится в водах Татарстана? *(50)*

11. Каких птиц можно назвать санитарами? *(Дятел, ласточка, мухоловка, стриж.)*

12. Есть ли в Татарстане горы? *(Нет.)*

Национальные традиции

1. Одежда татар сохранила свои особенности и была приспособлена для относительно холодной зоны. Одежда шилась из самодельного сукна и покупных тканей. Покупные ткани были у татар более распространены, чем у других народов Поволжья. Какова основа женской и мужской одежды у татар? *(Рубаха.)*

2. Женская рубаха была длинной и нередко имела пришивной подол. Как он назывался? *(Итяк.)*

3. Поверх рубахи татары надевали жилеты с коротким рукавом или без рукавов. Как он назывался? *(Камзол.)*

4. При приготовлении какого национального татарского блюда используется как основной компонент – мёд? *(Чак-чак.)*

5. Татары обували кожаную, лаковую и валяную обувь. Как называется кожаная обувь с мягкой подошвой? *(Ичиги – читек.)*

6. Шейные и нагрудные украшения, застежки расшивались мелкими, нередко и более крупными монетами. Как они назывались? *(Нагрудники – из каптырма.)*

7. Внимание, на экран! Что изображено на экране? *(Женский национальный головной убор – калфак.)*

8. Какой цвет преобладает в одежде у татар? *(Зеленый.)*

9. Сколько раз в сутки совершают намаз? *(5)*

10. Чем заправляют татары суп из домашней лапши? *(Катыком.)*

V. Подведение итогов игры.

(жюри подводит итоги, награждение победителей)

Список использованной литературы

1. И.А. Гилязов, В.И. Пискарев, Ф.Ш. Хузин. История Татарстана и татарского народа. Казань: Хэтер, 2008.

2. Г.М. Мустафина, Н.П. Муньков, А.М. Свердлова. История Татарстана XIX в. Казань: «Магариф», 2013.

ОБРАЗОВАНИЕ
НИЖНЕКАМСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА

УЧРЕДИТЕЛЬ
Управление образования Исполнительного комитета
Нижнекамского муниципального района РТ

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА
Рамазанова А.Р. – заместитель начальника управления образования Исполнительного комитета Нижнекамского муниципального района Республики Татарстан

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР
Джалолова Р.И. - директор Центра образования

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ
Исмагилова Р.Р. - методист отдела учебно-методического обеспечения
Мухамадиева А.Г. - методист отдела учебно-методического обеспечения
Мифтахова Э.Ф. - учитель родного языка и литературы МБОУ «Лицей № 14», руководитель муниципального методического объединения учителей родного языка и литературы
Гарипова Л.Р. - учитель родного языка и литературы МБОУ «Каенлинская средняя общеобразовательная школа», руководитель муниципального методического объединения учителей родного языка и литературы
Масаллимова М.М. - учитель родного языка и литературы МБОУ «Гимназия №32», руководитель муниципального методического объединения учителей родного языка и литературы
Степанова Е.А. - учитель начальных классов МБОУ «Средняя общеобразовательная школа № 36», руководитель муниципального методического объединения учителей начальных классов

АДРЕС РЕДАКЦИИ
МАУ ДО «Центр технического творчества и профориентации»
423570, РТ, г. Нижнекамск, ул. Спортивная 21а.
Тел.: (8555) 30-85-66; E-mail: cttip-nk@yandex.ru

Центр не несет ответственности за содержание полиграфической продукции, а так же за последующую установку, распространение, размещение и иное использование.